

**ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ**

ДЕВ'ЯТА СЕСІЯ

БЮЛЕТЕНЬ №1

Частина дев'ята

Стенограма пленарного засідання

3 травня 2023 року

Київ 2023

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ІХ СКЛИКАННЯ

ДЕВ'ЯТА СЕСІЯ

БЮЛЕТЕНЬ №1

Частина дев'ята

Стенограма пленарного засідання

3 травня 2023 року

Головне управління документального забезпечення
Апарату Верховної Ради України

ЗМІСТ

Засідання перше
(Середа, 3 травня 2023 року)

Частина дев'ята

Виступ Голови Асамблеї Португальської Республіки Аугушту Ернешту Сантуша Сілви	...9
Проведення сигнального голосування для прогнозування результатів розгляду питань порядку денного	...11
Прийняття Постанови Верховної Ради України «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про обрання голів, перших заступників, заступників голів, секретарів, членів комітетів Верховної Ради дев'ятого скликання»	...12
Прийняття в першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності в сфері колективно-договірної діяльності»	...12
Прийняття Постанови Верховної Ради України «Про вихід Верховної Ради України з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав»	...13
Прийняття в першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення зміни до розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо джерел оплати послуг з доставки пенсій та виплати допомоги на поховання»	...14
Розгляд проекту Постанови Верховної Ради України «Про проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів за шість місяців діяльності»	...14

<p>Прийняття в першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення категорій осіб, які визнаються особами з інвалідністю внаслідок війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, а також надання їм соціальних гарантій»</p>	...18
<p>Прийняття в першому читанні за основу із скороченням наполовину строків підготовки до другого читання проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» щодо розширення переліку підстав для встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та приведення окремих його положень у відповідність до чинного законодавства»</p>	...19
<p>Внесення змін до:</p>	
<p>статті 26 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу» щодо розширення підстав звільнення з військової служби деяких категорій громадян в період воєнного стану</p>	...20
<p>Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо занесення до Державного реєстру нерухомих пам’яток України та вилучення з Державного реєстру нерухомих пам’яток України окремих об’єктів культурної спадщини</p>	...23
<p>Прийняття у першому читанні за основу з доопрацюванням положень відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України проекту Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо удосконалення законодавчої процедури»</p>	...24
<p>Інформація про створення у Верховній Раді України дев’ятого скликання міжфракційного депутатського об’єднання «ТСК НАЦРЕСУРС»</p>	...29

Прийняття Постанови Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією злочинів примусової депортації українських дітей»	...30
Прийняття в першому читанні за основу проектів законів України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню»	...35
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден»	...39
Відхилення проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення вимог державного фінансового контролю»	...39
Прийняття у першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» щодо матеріальної відповідальності поліцейських»	...42
Внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав	...46
Прийняття рішення про виключення проекту Закону України «Про захист прав споживачів» з порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України 3 травня 2023 року	...50
Відхилення проектів законів України: «Про допоміжні репродуктивні технології» (№ 6475)	...52
«Про застосування допоміжних репродуктивних технологій» (№ 6475-1)	...52

«Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» (№ 6475-2)	...52
«Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» (№ 6475-д)	...52
Прийняття у першому читанні за основу з доопрацюванням положень відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань»	...58
Оголошення запитів народних депутатів України	...61
Інформація про створення у Верховній Раді України дев'ятого скликання міжфракційного депутатського об'єднання «Мажоритарники за розвиток громад»	...64

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ПЕРШЕ

*Зал засідань Верховної Ради України
3 травня 2023 року, 10 година 6 хвилин
(Після перерви)*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слава Україні!

Шановні колеги, будь ласка, займайте місця, зараз ми розпочинаємо.

Шановні народні депутати, одразу прошу вас сісти на свої місця, тому що коли в залі присутні гості, делегація, є спікер, я дуже просив би, щоб ви не бігали по залу, не демонстрували спини нашим колегам, адже питання етичності й внутрішньої моралі є дуже важливим. Будь ласка, займіть свої місця, щоб я бачив ваші обличчя.

Шановні колеги, відповідно до прийнятої нами Постанови «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання під час проведення дев'ятої сесії в умовах дії воєнного стану» сьогодні ми продовжуємо наше пленарне засідання.

Шановні колеги, звертаю увагу, що відповідно до прийнятої Верховною Радою України постанови всі присутні на пленарному засіданні не повинні поширювати інформації щодо його початку, перебігу та прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після оголошення перерви у пленарному засіданні. Прошу всіх колег поважати прийняте українським парламентом рішення та відповідально ставитися до забезпечення безпеки єдиного законодавчого органу нашої держави.

Шановні колеги, у разі повітряної тривоги буде оголошено перерву в пленарному засіданні і ми всі маємо перейти до безпечних місць відповідно до схеми укриття, яка розміщена на робочому місці кожного з вас.

Пропоную за традицією нашого парламенту розпочати роботу з виконання Державного Гімну України.

(Лунає Державний Гімн України).

Шановні народні депутати, триває другий рік рішучого протистояння України широкомасштабному військовому вторгненню російської федерації. Дякую нашим мужнім захисникам і захисницям, які героїчно та самовіддано відбивають ворожі атаки на Бахмутському, Авдіївському, Мар'їнському напрямках та в інших гарячих точках на лінії фронту, завдаючи рашистським загарбникам відчутних втрат. Вічна шана і слава всім, хто боронить нашу Батьківщину в такий надскладний час!

Прошу вшанувати хвилиною мовчання світлу пам'ять всіх, хто віддав своє життя за Україну, а також всіх мирних громадян, загиблих від рук російської держави-терориста.

(Хвилина мовчання).

Дякую. Прошу сідати.

Шановні народні депутати, до залу засідань я запрошую парламентську делегацію Португальської Республіки, яку очолює Голова Асамблеї Республіки пан Аугушту Ернешту Сантуш Сілва. Давайте оплесками привітаємо наших португальських друзів *(Оплески)*.

Шановні колеги, вельмишановний пане Голово Асамблеї, перед тим як запросити вас до слова, дозвольте від імені Верховної Ради України висловити слова щирої вдячності португальському народу, Асамблеї Республіки і вам особисто за підтримку та солідарність з українським народом у надскладний для нас час. Португалія рішуче засудила збройну агресію проти України та воєнні злочини, скоєні російською федерацією на території нашої держави. Надана вашою державою військова допомога не просто наближає нашу перемогу над окупантом, а допомагає зберегти найдорожче, що в нас є, – життя наших воїнів і цивільних громадян. Розраховуємо на продовження такої важливої військової підтримки.

Дружня Португалія активно долучається до наших ініціатив щодо притягнення держави-агресора до відповідальності за скоєні злочини.

Вітаємо приєднання Португальської Республіки до робочої групи зі створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочинів агресії російської федерації проти України. Сподіваємося також, що португальський парламент визнає росію державою-терористом.

Португалія бере активну участь у парламентському вимірі Міжнародної Кримської платформи і підтримує вступ України до ЄС та НАТО. Ми високо цінуємо надання захисту вашою державою тимчасово переміщеним громадянам України, а це майже 60 тисяч осіб, які вимушені були залишити свої домівки внаслідок війни.

Дякуємо Португалії за плідну роботу, надану гуманітарну допомогу, а також за активну участь у відбудові зруйнованих закладів освіти в Україні. Підтримка Португалії відчутна. Ми пишаємося, що маємо таких друзів.

Пане Голово, ваш приїзд до Києва випав на всесвітній тиждень португальської мови та культури, центральним днем якого визначено 5 травня. Любов до власної мови, культури та історії ще більше зближує наші народи й країни, бо є нашою спільною і невід'ємною рисою. Тому хочу сказати вам і вашим колегам португальською: *Felizes de cumprimentar os Senhores em Kiyv invencíveis. Queridos amigos, agradeçemos o vosso apoio. Juntos venceremos!* *(Оплески)*.

Шановні народні депутати, до слова запрошується Голова Асамблеї Португальської Республіки пан Аугушту Ернешту Сантуш Сілва. Прошу привітати *(Оплески)*.

СІЛВА А., Голова Асамблеї Португальської Республіки. Шановний пане Голово Верховної Ради України Руслане Стефанчук! Шановні друзі, пані й панове українські депутати! Я дякую вам за те, що запросили відвідати Україну. Від себе особисто, від нашого парламенту, від членів нашої делегації хочу сказати, що ми маємо тут представників кількох політичних португальських партій – соціалісти, соціал-демократи, ліберали (*Оплески*). Я хочу подякувати за нагоду зустрітися з Володимиром Зеленським – нашим героєм, Президентом України, і з Прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем. Маю превелику честь звернутися сьогодні до народних депутатів України.

Наша делегація має особливу мету: висловити глибоку солідарність португальського народу з українцями, підтверджуючи те, що Португалія цілковито підтримує їх боротьбу проти безжального ворога, що зазіхає на невід'ємне право українців мати свою землю, свою територію.

Вже зранку, 24 лютого 2022 року, наш уряд, парламент, Президент Республіки одностайно висловили засудження агресії з боку російської федерації і підтвердили засади ООН та хартії цього органу, цілковито відкидаючи будь-який намір силоміць змінити кордони європейських держав. Ми, безумовно, підтверджуємо і підтримуємо право України боронитися законним чином. Ми вітаємо українських переміщених осіб і підтримуємо санкції проти тих, хто відповідає за навалу, і також вимагаємо припинення збройної агресії та виведення всіх військ з усіх окупованих українських територій (*Оплески*).

Від самого початку агресії португальський парламент багато разів висловлював свою солідарність з українським народом і його керівництвом. Ми пригадуємо сесію у квітні 2022 року та виступ Президента Зеленського. Ми мали також відеоконференцію у травні 2022 року з паном Русланом, Головою Верховної Ради України. 24 лютого ми мали пленарні дебати з приводу війни проти України і вже тоді висловили нашу цілковиту підтримку українському народові і наш осуд російської агресії. Відповідні комітети португальського парламенту і португальсько-українська група проводили численні заходи під проводом українського посольства в нашій столиці з українською громадою, що перебуває в Португалії.

Пане Голово! Пані і панове! Це жах, коли одна сторона провокує іншу, тому сторона, на яку напали, має не просто право, а обов'язок боронитися зі зброєю. Отже, настав час підтримати Україну, надаючи їй необхідне військове спорядження та інші засоби для оборони країни. Коли агресор – росія умисно цілить у мирне населення, бомбардує міста, житлові квартали, школи й лікарні, скоюючи воєнні злочини, міжнародна спільнота має діяти так, щоб притягнути винних до суду, до відповідальності.

Війна в Україні стосується всієї Європи, тому ми не можемо дозволити, щоб логіка імперіалістичної експансії знову поставила Європу на межу насильства. Ми вважаємо, що треба боронити міжнародне право, мир, наших громадян, щоб забезпечити міжнародний порядок, заснований на правилах, де здоровий глузд

панує над силою. Ми хочемо миру в Україні, якого можна досягти лише припинивши російську військову агресію і, безумовно, шляхом виведення російських військ з усіх окупованих українських територій (*Оплески*).

Пане Голово! Шановні друзі! Ми як парламентарії також маємо відігравати дуже важливу роль, приділяючи пильну увагу політичній риториці, що йде від Кремля. Незаконні наративи дуже небезпечні, їх треба заперечити. Те, що росія заявляє про якесь історичне право на те, що колись належало до території під домінуванням колишньої російської імперії, – це ідея неправдива, хибна і цілковито неприйнятна для нас (*Оплески*).

Думка про те, що кінець СРСР, я тут цитую Путіна, – «це найбільша геополітична катастрофа ХХ століття» є хибною, ми не можемо цього прийняти. Навпаки, розпад Радянського Союзу дав свободу від утисків і дав змогу багатьом націям і мільйонам людей мирно перейти до демократії, до розширення НАТО – оборонного Альянсу. Сама думка про те, що це становить якусь загрозу Москві, хибна і неприйнятна (*Оплески*).

Твердження про те, що інтеграція України до Європи призведе до порушення рівноваги у Східній Європі, – хибна і неприйнятна річ. Навпаки, український шлях до ЄС відображає бажання, волю українського народу, європейські сподівання цієї нації на правовладдя, соціальну єдність, мир, спільну працю, безпеку, сфери чи царини впливу.

Твердження про те, що наддержави мають право впливати на своїх сусідів і утискати їх, – річ неприйнятна й хибна для ХХІ століття. Усі ультранаціоналістичні доктрини про те, що треба битися до кінця і нищити ворога, також хибні й неприйнятні. Нам потрібні правила, щоб нації могли спільно працювати на підставі міжнародного права прав людини. І путінське твердження, що він має якусь місію, щоб зберігати релігійні традиції і боротися з якоюсь моральною деградацією Заходу, – це хибна і неприйнятна річ для всіх нас. Навпаки, вільні держави, плюралістичні суспільства, космополітична культура, ліберальні демократії – це найліпший захист для окремих осіб, їхніх вірувань, традицій і переконань.

Пане Голово! Пані і панове! Португалія і Україна – це дві країни-посестри, дуже близькі у своїй європейській і західній долі. Ми маємо превелике зближення між нашими народами, тому що велика українська громада живе в Португалії і говорить двома мовами – українською й португальською.

Наші зв'язки стали ще міцнішими, відколи Україна почала свій шлях до вступу до Європейського Союзу. Португалія цілковито підтримує цей процес і розглядає Європейський Союз як те місце, де мають відбутися реформи, щоб дати відповідь на динаміку розширення Союзу. Ми зміцнюємо і нарощуємо співпрацю між Україною і НАТО, де Португалія є однією із країн-засновниць, і ця робота посилюється.

Насамкінець зазначу: я вважаю, що португальська дипломатія може додати якісного змісту до міжнародної підтримки нашої спільної боротьби. Коаліція країн, що політично і дипломатично підтримують Україну, засуджуючи російську

агресію без усяких застережень, на щастя, дуже широка. Але нам і далі потрібно розширювати її, сприяти діалогові між країнами так званого Глобального Півдня, а саме Африки і Латинської Америки (*Оплески*), які також є жертвами економічних і соціальних наслідків цієї війни, і інколи сприймають події не так, як слід сприймати, вважають, що це далекі європейські справи. Ми маємо тісні відносини з країнами Африки і Латинської Америки. Португалія може допомогти вам у зближенні з цими країнами для спільної боротьби за незалежність України та її територіальну цілісність, що вона робить і далі робитиме (*Оплески*).

Українські кордони сьогодні – це кордони свободи, безпеки і миру для всього світу. Португалія підтримує Україну (*Оплески*).

Міцна дружба між Португалією і Україною! Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні народні депутати, давайте ще раз подякуємо вельмишановному Голові Асамблеї Португальської Республіки та португальській делегації за участь у пленарному засіданні Верховної Ради України та беззаперечну підтримку України. Слава Україні! (*Оплески*).

Шановні колеги, я передаю слово Олександрю Сергійовичу, бо в нас зараз буде двостороння зустріч з колегами.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, сьогодні день народження у нашого колеги народного депутата Сергія Валерійовича Буніна. Давайте привітаємо колегу і побажаємо йому довгих років життя, міцного здоров'я, мирного неба, плідної праці, якнайшвидшої перемоги України (*Оплески*).

Шановні колеги, пропоную провести сигнальне голосування відповідно до статті 28 Регламенту Верховної Ради України. Нагадую, необхідно, утримуючи сенсорну кнопку, натиснути зелену кнопку «За» та утримувати ці дві кнопки одночасно до завершення голосування, тобто до появи результатів на табло.

Прошу взяти участь у сигнальному голосуванні.

«За» – 204.

Дякую. Майже всі натиснули на зелену кнопку, але опозиція продовжує впевнено тиснути на червону (*Шум у залі*).

Показати по фракціях і групах? Будь ласка. Позиція проявляється навіть у сигнальному голосуванні.

Шановні колеги, далі в нас низка питань для голосування без обговорення, тому прохання зайняти свої місця, запросити депутатів до залу.

Зараз близько 15 питань ми розглянемо без обговорення, а тоді перейдемо до тих питань, які потребують обговорення.

Запросіть, будь ласка, депутатів до залу.

Поки депутати сходяться, ще раз нагадаю, що ми маємо неухильно дотримуватися безпекових правил у Верховній Раді, не поширювати інформації щодо перебігу пленарного засідання та прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після завершення роботи.

Отже, колеги, переходимо до розгляду питань порядку денного.

Перше питання – проект Постанови «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про обрання голів, перших заступників, заступників голів, секретарів, членів комітетів Верховної Ради дев'ятого скликання» ([№ 9265](#)).

Ставиться на голосування пропозиція про прийняття проекту Постанови «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про обрання голів, перших заступників, заступників голів, секретарів, членів комітетів Верховної Ради дев'ятого скликання» ([№ 9265](#)) у цілому з урахуванням пропозицій комітету та з необхідними техніко-юридичними правками.

Це вже результативне голосування. Прошу колег зайняти свої місця і голосувати.

«За» – 252.

Рішення прийнято.

Постанову прийнято.

Наступне питання порядку денного – проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності в сфері колективно-договірної діяльності» ([№ 7629](#)).

Ми домовилися прийняти його без обговорення (*Шум у залі*).

О'кей, зараз буде виступ від «Батьківщини», і тоді голосуємо.

Хто виступатиме від «Батьківщини»?

Волинець, 2 хвилини, будь ласка.

Запросіть депутатів до залу.

ВОЛИНЕЦЬ М.Я., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановні колеги, прошу уваги! Ми зараз маємо розглядати важливий законопроект, який подається як євроінтеграційний, що передбачає відповідальність роботодавця за укладення колективних договорів та введення для певних категорій шкали штрафів. Але не можна погодитися з тим механізмом, який пропонується урядом: у трудових колективах, в яких нараховується до

25 осіб, не застосовуватимуться штрафи і, зрозуміло, не буде стимулу, щоб уклалися колективні договори. Крім того, закладається такий механізм, щоб, наприклад, підприємство, де 75 працівників (а це немало) або навіть 50, можна було розділити умовно на три підприємства і знову ж не укласти колективних договорів. Все підводиться до того, щоб надати перевагу укладанню індивідуальних договорів між роботодавцем та найманим працівником.

Уявіть собі, чи зможе найманий працівник протистояти роботодавцю, який може запропонувати більшу, меншу зарплату, запропонувати якісь умови на короткий період у разі індивідуального договору чи щоденно змінювати цей індивідуальний договір. Тобто на невеликих підприємствах (великих підприємств в Україні стає менше, натомість малих (це європейська практика) стає більше) люди не будуть захищені.

Тому я пропоную не голосувати за такий законопроект. Щоразу в парламенті приймаються закони, які порушують права людей найманої праці, права тих, хто сьогодні захищає країну. Наймані працівники, які повернуться до мирного життя після війни...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, переходимо до голосування.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності в сфері колективно-договірної діяльності» ([№ 7629](#)) за основу. Прошу голосувати.

«За» – 240.

Рішення прийнято.

Проект закону прийнято за основу.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка. Дякую.

Наступне питання порядку денного – проект Постанови «Про вихід Верховної Ради України з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав» ([№ 9202](#)).

Пропоную включити це питання до порядку денного.

«За» – 278.

Рішення прийнято.

Питання включено до порядку денного сесії.

Ставиться на голосування пропозиція про прийняття проекту Постанови «Про вихід Верховної Ради України з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав» ([№ 9202](#)) у цілому з необхідними техніко-юридичними правками. Прошу голосувати.

«За» – 280.

Рішення прийнято.

Постанову ухвалено.

Наступне питання порядку денного – проект Закону «Про внесення зміни до розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» щодо джерел оплати послуг з доставки пенсій та виплати допомоги на поховання» ([№ 9078](#)).

Пропоную включити це питання до порядку денного сесії.

«За» – 259.

Рішення прийнято.

Питання включено до порядку денного сесії.

Ставиться на голосування пропозиція про прийняття проекту Закону «Про внесення зміни до розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» щодо джерел оплати послуг з доставки пенсій та виплати допомоги на поховання» ([№ 9078](#)) за основу. Прошу голосувати.

«За» – 272.

Рішення прийнято.

Законопроект прийнято за основу.

Наступне питання порядку денного – проект Постанови «Про проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів за шість місяців діяльності» ([№ 9220](#)). Ми домовлялися, що розглянемо його з обговоренням.

Доповідає голова тимчасової слідчої комісії Микола Миколайович Тищенко. Будь ласка (*Оплески*).

Запросіть, будь ласка, Миколу Миколайовича до залу (*Шум у залі*).

Якщо доповідач не з’явився, будемо обговорювати, так? (*Шум у залі*).

Проведемо виступи: два – за, два – проти? (*Шум у залі*).

О, Микола Миколайович з’явився. Вибачте. Будь ласка, 3 хвилини.

ТИЩЕНКО М.М., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури (одномандатний виборчий округ № 219, м. Київ, політична партія «Слуга народу»). Добрий день, шановні народні депутати, вельмишановний пане головуєчий! У жовтні минулого року нами було створено тимчасову слідчу комісію, яка впродовж шести місяців працювала із залученням понад 20 фахівців різних напрямів, а саме: правоохоронців, працівників лісової галузі, екологів, юристів, правознавців та науковців.

У результаті роботи ТСК встановлено, що за період 2021-2022 років було офіційно здійснено рубку 20 мільйонів кубометрів лісу, з яких 2 мільйони – це

ділова деревина породи дуб. Навіть якщо порахувати за нижчою ціною, то разом це становить 10,2 мільярда гривень, і це ми кажемо про офіційні дані щодо сировини.

У процесі роботи виявлено, що стільки ж було зрубано «вчорну», поза бухгалтерським обліком, а кошти від незаконних рубок осіли в кишенях «чорних» лісорубів та корумпованих суб'єктів господарської діяльності, які не сплатили жодних податків у державу, проте систематично використовують їх для впливу на політичні процеси у регіонах та на хабарі для кришування своєї діяльності, що, врешті-решт, призводить до підриву економіки України.

Водночас Державне агентство лісових ресурсів у своїй офіційній відповіді зазначає, що всі лісові господарства є банкрутами або на межі банкрутства. Замість того щоб встановити більш жорсткий контроль та вивести ці гроші з тіні і зробити підприємство прибутковим, Державне агентство лісових ресурсів пішло простішим шляхом – за два тижні (лише вдумайтеся) «схлопнуло», тобто об'єднало підприємства і перевело під нову назву «ДП «Ліси України». І хоча керівники обіцяли, що скорочення не буде, наразі звільнено більше 3 тисяч лісників. А я хочу нагадати, що понад 6 тисяч лісників воюють зараз у лавах ЗСУ.

На сьогодні за даними фактами Національною поліцією та ДБР було відкрито понад 30 кримінальних проваджень, які наразі розслідуються. За встановленими фактами сума збитків...

Крім того, комісія встановила засоби та методи злочинів, вчинених «чорними» лісорубами.

Ми також виконуємо наказ Президента, парламенту, тому я хочу, щоб саме сьогодні парламент здійснював демократичний обов'язок та був на захисті інтересів народу України. Ми переможемо тільки разом з вами, бо парламент – це сила.

Слава Україні! Слава ЗСУ!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую, Миколо Миколайовичу, за вашу лаконічність.

Запишіться, будь ласка, на виступи від фракцій і груп: два – за, два – проти.

Лаба Михайло Михайлович. Будь ласка. Передає слово Тищенку.

Будь ласка, Миколо Миколайовичу.

ТИЩЕНКО М.М. Друзі, я хочу сказати, що сьогодні ми стоїмо на дуже великому шляху щодо об'єднання держави. Іде війна і кожен з нас має розуміти, що ми повинні підтримувати наш народ, українців, наших виборців.

Ви подивіться, і я, і народні депутати зафіксували лисі гори. І коли в нас виборці запитують, чому знищуються Карпати, ми кажемо, що тільки наша держава, тільки парламент, тільки Президент, тільки ЗСУ мають стати на їхній захист. Хочу сказати, що якщо порахувати 20 мільйонів кубометрів лісу, це приблизно 10,2 мільярда гривень, і стільки ж (ми вже встановили цей факт) знаходиться в тіні, не надходить до військового бюджету України. Ми з вами

шукаємо гроші для наших військових. Парламент разом з Президентом зробив дуже правильну річ – підтримав пропозицію щодо виплати 30 тисяч гривень військовим, за яку ми проголосували. Але де шукати гроші? А я вам скажу: у ненадходженні коштів у галузь. А скільки ми перевірили фактів щодо ненадходження коштів у галузь, бюджет України від видобування водних ресурсів?! Ми зробили оцінку водних ресурсів: з кожних 5 літрів видобувної води тільки за 1 літр сплачуються податки. Ви тільки вдумайтеся: тільки з 1 літра сплачуються податки!

Тому, друзі, якщо ми всі разом ретельно попрацюємо, підтримаємо, продовжимо боротьбу за наші українські ліси, за наші українські надра, тільки тоді парламент робитиме свою демократичну роботу – захищатиме народ України.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Миколо Миколайовичу, будь ласка, сідайте, час закінчився. Миколо Миколайовичу, все, треба сідати.

Далі виступатиме Ірина Володимирівна Геращенко, фракція «Європейська солідарність».

ГЕРАЩЕНКО І.В., член Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні колеги! Мабуть, повага до лісу починається з цього: коли ТСК щодо лісу роздала сьогодні пару десятків гектарів карпатських лісів – в цьому взагалі все ставлення до такої надто серйозної теми – лісу. Кажуть, коли корупцію не можеш подолати, треба її очолити. Це той випадок. Ми вперше бачимо, що влада, яка мала б насправді контролювати незаконну вирубку лісів, через певні свої структури в Міністерстві внутрішніх справ, через прокуратуру створює ТСК у парламенті, витрачаючи невідомо які кошти на друк невідомо яких паперів, на «кепочки, курточки, модные такие прикиды» замість того, щоб, дійсно, займатися лісом. І коли парламент «ржот» з того, що Колі немає в залі, півгодини шукає його, – це теж ставлення до лісу.

Тож тема лісу дуже важлива. Централізація вирубки лісів на сьогодні очолюється владою. Ми закликаємо до цієї теми ставитися дуже серйозно.

Вважайте мій виступ запитом опозиційної фракції «Європейська солідарність» до влади – Міністерства внутрішніх справ, глав облдержадміністрацій, прокуратури щодо того, хто сьогодні хоча б один відповів за вирубку лісів і для чого влада сама створює свої ж ТСК у парламенті? Для того щоб про своїх або щось говорити, або «обилечивать». Те, що ви зараз робите, – це ганьба!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую (*Шум у залі*). А прізвище згадувалося? Право на репліку, добре.

Миколо Миколайовичу, будь ласка, репліка, 1 хвилина.

ТИЩЕНКО М.М. Дякую за те, що ви звернули увагу. Я вважаю, що саме Петро Олексійович Порошенко разом з командою має сьогодні підтримати роботу ТСК.

Ви знаєте, що я позафракційний, не входжу до партії «Слуга народу» і сам відповідаю за свій округ і за виборців, які мене обрали. Тому я закликаю до єдності, як того вимагає Президент, як вимагають наші ЗСУ. Закликаю об'єднатися і побороти лісову гідру, всю лісову мафію. Ми маємо всі разом перемогти і тільки разом – до перемоги!

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Ірино Володимирівно, я подивлюся стенограму і, якщо, дійсно, не згадувалося прізвище, вибачуся і надам вам хвилину. Мені треба час, щоб перевірити стенограму, Ірино Володимирівно (*Шум у залі*). У мене немає можливості оперативно перевірити стенограму. Прізвище Порошенка згадувалося, фракція, здається, не згадувалася (*Шум у залі*).

З процедури? Після розгляду питання, Ірино Володимирівно, я надам вам хвилину (*Шум у залі*). Якщо я був неправий, я надам вам хвилину. Зараз я вивчу стенограму.

Працівники Апарату, будь ласка, дайте мені оперативно стенограму виступу Ірини Володимирівні Геращенко. Дякую.

Нестор Іванович Шуфрич, група «Платформа за життя та мир». Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І., голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Дякую, шановний пане головуєчий. Ми всі отримали звіт, кожен має можливість зробити відповідні висновки і визначитися шляхом голосування, до чого і закликаю.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Несторе Івановичу.

Чи є ще бажані виступити? (*Шум у залі*). З процедури – після завершення розгляду питання, Ірино Володимирівно.

Тоді ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України, їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів за шість місяців діяльності» ([№ 9220](#)) у цілому з необхідними техніко-юридичними правками. Прошу голосувати.

«За» – 130.

Рішення не прийнято.

Проект постанови не ухвалено (*Шум у залі*).

Ірина Володимирівна – з процедури. Будь ласка.

Іванна Орестівна Климпуш-Цинцадзе – з процедури. Будь ласка.

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О., голова Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний пане головуєчий! Я рада, що ви запропонували перевірити стенограму, але насправді прозвучало ім'я, і, думаю, що в цьому залі людей на ім'я Микола набагато більше, а не одна людина, якій ви дали слово.

Тому я просила б набагато уважніше ставитися до того, що говорять колеги на трибуні, що говорять народні депутати, і не зловживати своїм правом головуєчого.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Теж з процедури?

Ірина Володимирівна Геращенко – з процедури. Будь ласка.

ГЕРАЩЕНКО І.В. Шановні колеги, дійсно, є таке прізвище Коля, був такий Гельмут Коля, але в сесійному залі його немає і людини на прізвище Коля тут також немає. Проте є Коля, якому ви чомусь дали слово, пане головуєчий. Можливо, тому, що він представляє близьку вам фракцію.

Хочу ще раз наголосити, що захист лісів – це повага до паперу також, і не треба на звіт ТСК... Це вперше в історії цього парламенту, ще раз наголошую, коли за три чи за чотири роки його роботи на звіт ТСК, на картинки витратили пару гектарів карпатських лісів. Ось це треба засудити.

Ну, і результат на табло щойно був. Ми дякуємо всім колегам, які не дали права цій абсолютно безглуздій ТСК продовжувати імітувати бурхливу діяльність. Ну, і Коля все одно не встиг вчасно презентувати цю свою доповідь, бігав і роздавав «карпатські ліси» по залу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ірино Володимирівно. Це був виступ не з процедури. Оскільки ви пред'являєте мені претензії щодо дотримання Регламенту, то я вам повертаю, що виступи з процедури проводяться з процедури, а не по суті. Тому прохання дотримуватися Регламенту з вашого боку також.

Дякую (*Оплески*).

Шановні колеги, ідемо далі. Наступне питання – проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення категорій осіб, які визнаються особами з інвалідністю внаслідок війни та членами сімей загиблих

Захисників і Захисниць України, а також надання їм соціальних гарантій» ([№ 9110](#)). Голосуємо теж без обговорення.

Пропонується включити це питання до порядку денного сесії. Прошу голосувати.

«За» – 249.

Рішення прийнято.

Питання включено до порядку денного сесії.

Ставиться на голосування пропозиція про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення категорій осіб, які визнаються особами з інвалідністю внаслідок війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, а також надання їм соціальних гарантій» ([№ 9110](#)) за основу. Прошу голосувати.

«За» – 265.

Рішення прийнято.

Законопроект прийнято за основу.

Шановні колеги, наступне питання – проект постанови № 9199 про дітей, але... А, це законопроект, пардон. Це інше питання, вибачте.

Наступний законопроект теж голосуємо без обговорення. Це проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» щодо розширення переліку підстав для встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та приведення окремих його положень у відповідність до чинного законодавства» ([№ 9199](#)).

Пропонується включити це питання до порядку денного сесії. Прошу голосувати.

«За» – 276.

Рішення прийнято.

Питання включено до порядку денного сесії.

Ставиться на голосування пропозиція про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» щодо розширення переліку підстав для встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та приведення окремих його положень у відповідність до чинного законодавства» ([№ 9199](#)) за основу. Прошу голосувати.

«За» – 285.

Рішення прийнято.

Законопроект прийнято за основу.

Пропонується скоротити наполовину строки подачі пропозицій і поправок для підготовки до другого читання. Прошу голосувати.

«За» – 253.

Рішення прийнято.

Строк подачі пропозицій і поправок скорочено наполовину.

Наступний проект Закону «Про внесення змін до статті 26 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу» щодо розширення підстав звільнення з військової служби деяких категорій громадян в період воєнного стану» ([№ 8009](#)).

Лише Юлія Григорівна Яцик хоче виступити, у неї є важлива інформація. Потім проведемо невелике обговорення, так? О’кей.

Юлія Григорівна Яцик від авторів. Будь ласка.

ЯЦИК Ю.Г., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одномандатний виборчий округ № 79, Запорізька область, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Шановні колеги, прошу буквально хвилину вашої уваги. Мій друг запорізький адвокат Денис Тарасов з перших днів війни взяв до рук зброю і пішов боронити нашу державу, свою родину, своїх дітей, нас з вами у складі славнозвісної 110-ї Запорізької окремої бригади територіальної оборони. У січні цього року він загинув під час бойових дій, а в Запоріжжі на його честь був названий сквер. Тепер це сквер Дениса Тарасова. Саме з ним, фаховим адвокатом, а також з досвідченим військовослужбовцем, командиром цієї бригади Олександром Сергійовичем Ігнатєвим ми неодноразово розглядали життєві буденні питання військовослужбовців, які потребували законодавчого врегулювання. Цей законопроект є результатом нашої спільної роботи.

Влітку минулого року ми вже внесли зміни до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», надавши право на відстрочку від призову на військову службу особам, чиї близькі родичі загинули під час бойових дій або пропали безвісти під час війни в Україні. Настав час відновити справедливість і надати аналогічне право тим військовослужбовцям, які сьогодні боронять нашу державу зі зброєю в руках у складі Збройних Сил України, будучи призваними як за мобілізацією, так і за контрактом. Це можливо шляхом внесення змін до статті 26 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу».

Генеральний штаб, Міністерство оборони, профільний комітет підтримують прийняття цього проекту закону не лише за основу, а й у цілому. Тому прошу вас, шановні колеги, прийняти законопроект.

Щиро вам дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Виступатиме Бобровська і хто ще? Гончаренко.

Бобровська, Гончаренко, і тоді голосуємо.

Соломія Бобровська, фракція «Голос». Будь ласка.

БОБРОВСЬКА С.А., член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Дякую. Фракція «Голос». Ви знаєте, морально-психологічний стан і забезпечення – це те, на що, на жаль, в останню чергу звертають увагу і командири, і командувачі, і цивільне населення, яке думає, що війна полягає лише в активній фазі бойових дій і в бойовій підготовці. Тож речі, які ми сьогодні приймаємо (дякую Юлі за таку ініціативу), про право звільнення з військової служби громадян за умови загибелі близького родича на війні, – це те, що може підтримати, зокрема, і сім'ї. Тому що є випадки, коли мобілізовані і чотири, і п'ять братів – сини, які є в мами. Це ще раз нам нагадує, як працюють наші центри комплектації, коли забирають чоловіків, особливо з сільської місцевості, і, напевно, вже скоро в містах буде більше чоловіків призовного віку в абсолютно здоровому фізичному стані, аніж у громадах.

Але я хотіла б звернути увагу на ще один важливий законопроект [№ 8061](#) щодо права на звільнення з військової служби після полону. Я звертаюся в цьому виступі, зокрема, і до Генерального штабу, і до Міністерства оборони з проханням нарешті дати зелене світло, щоб ми проголосували за цей проект у другому читанні. Це наш моральний обов'язок перед тими людьми, перед дівчатами і хлопцями, які мають право на звільнення зі служби. Частина з них, безперечно, хоче служити і сьогодні служить після реабілітації і після оговтання від того, що вони пережили в полоні, але частина з них хоче і має мати право не лише згідно з Женевською конвенцією про поводження з полоненими, а й просто згідно зі здоровим глуздом на звільнення зі служби після полону. На мою думку, їх некритична кількість, і Збройні Сили не втратять, а з повагою мають поставитися до їхнього вибору призупинити свою службу в силах оборони.

Сподіваюся, що ми скоро побачимо законопроект № 8061 у порядку денному.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Гончаренко, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

ГОНЧАРЕНКО О.О., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 137, Одеська область, самовисуванець). Фракція «Європейська солідарність». Надзвичайно важливий законопроект. Я закликаю всіх колег його підтримати, щоб ми зараз вирішили і дали можливість (це перше читання, але я пропоную все це прискорити) якомога

швидше прийняти цей законопроект у цілому, щоб він був підписаний Президентом, щоб найближчі родичі людей, які загинули під час цієї війни, а це батьки, діти, брати, сестри, онуки, діди чи баби, могли бути демобілізовані і мали змогу повернутися до своїх родин.

Це дуже важливо, але треба рухатися далі. Взагалі питання демобілізації стоїть дуже гостро. Я дякую вам, що підтримали мій законопроект стосовно батьків трьох і більше дітей, це теж важливо. Але нам треба ставити питання в цілому, ми не можемо витягти всю цю війну на плечах людей, які рік тому пішли добровольцями або були мобілізовані, не ховалися, і сьогодні багато з них виснажені. Так, тим, які хочуть воювати до кінця, – честь, слава і подяка, але тим, які втомилися, які виснажені, треба дати можливість видихнути, надати підтримку. Це – про повагу до людей.

Тому мною внесено законопроект [№ 9142](#), який передбачає демобілізацію після 18 місяців служби, якщо людина захоче. Я закликаю приймати такі законопроекти, робити це негайно, бо найцінніше в нашому війську – це люди, і ми маємо їх зберегти. Мова йде не лише про поранених або вбитих людей, ми втрачаємо їхніх рідних також, тому що їм дуже складно психологічно. Наше завдання їх підтримати, дати більше відпусток, дати можливість демобілізуватися тим, які втомилися, щоб потім вони змогли захистити нашу державу і в майбутньому.

Слава Збройним Силам України!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Вічна пам'ять всім полеглим!

Виступ від «Батьківщини, 1 хвилина. Будь ласка.

ЦИМБАЛЮК М.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Шановний пане головуючий, шановні народні депутати! Дякую авторам цього законопроекту. Він насправді захищає тих людей, які ціною власного життя і здоров'я стали на захист добра над злом, і на його прийняття очікують тисячі військовослужбовців та членів їх родин.

Але є ще одна проблема, і я просив би Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки її розв'язати. У нас є декілька тисяч військовослужбовців строкової служби, які після 24 лютого минулого року не були демобілізовані у зв'язку з законом. Вони переслужили всі терміни. Їм пропонують підписати контракт не менше ніж на три роки. А вони люди цивільних професій і отримують зарплату (увага!) від 350 до 700 гривень у місяць. Потрібно дозволити їм підписувати контракт до закінчення воєнного стану. Я просив би комітет розглянути це питання.

А щодо цього законопроекту ми проголосуємо за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Переходимо до голосування, колеги.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо розширення підстав звільнення з військової служби деяких категорій громадян в період воєнного стану» ([№ 8009](#)) за основу. Прошу голосувати.

«За» – 276.

Рішення прийнято.

Проект ухвалено за основу.

Є пропозиція ухвалити в цілому. Немає заперечень? О'кей.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо розширення підстав звільнення з військової служби деяких категорій громадян в період воєнного стану» ([№ 8009](#)) у цілому. Прошу голосувати.

«За» – 291.

Рішення прийнято.

Закон ухвалено в цілому. Дякую.

Наступний проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо незанесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та вилучення з Державного реєстру нерухомих пам'яток України окремих об'єктів культурної спадщини» ([№ 8273](#)). Це друге читання.

Поправок немає, можемо переходити до голосування?

Тоді ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо незанесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та вилучення з Державного реєстру нерухомих пам'яток України окремих об'єктів культурної спадщини» ([№ 8273](#)) у другому читанні та в цілому з необхідними техніко-юридичними правками. Прошу голосувати.

«За» – 285.

Рішення прийнято.

Закон прийнято в цілому з необхідними техніко-юридичними правками.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка.

Шановні колеги, далі в нас проект постанови про депортацію дітей. Доповідач – Руслан Олексійович. Немає заперечень, якщо ми його пізніше розглянемо, коли він повернеться? О'кей, дякую.

Тоді переходимо до розгляду наступного питання вже з обговоренням. Це проект Закону «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо удосконалення законодавчої процедури» ([№ 9153](#)).

Пропоную включити це питання до порядку денного сесії.

«За» – 263.

Рішення прийнято.

Пропоную розглянути це питання за скороченою процедурою.

«За» – 248.

Рішення прийнято.

Можемо відразу переходити до обговорення?

Доповідач – Ігор Павлович Фріс, від авторів. Будь ласка.

ФРІС І.П., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (одномандатний виборчий округ № 84, Івано-Франківська область, політична партія «Слуга народу»). Вітаю всіх, колеги! Законопроект для розуміння досить простий. Ми вже неодноразово голосували, зокрема і вчора, за процедуру прийняття відповідних законів лише законами України про внесення змін до цих законів. Так, зміни до Цивільного кодексу (сподіваюся, коли підпише Президент), Кримінального, Податкового, Бюджетного кодексів, закону про Державний бюджет України, відповідного закону, пов'язаного з судоустроєм та статусом суддів, вносяться виключно окремими законами про внесення змін до вказаних актів.

Але в нас виникають питання, коли за статтею 116 Регламенту до другого читання у вказані нормативно-правові акти наші колеги намагаються вставити поправки. Щоб цього не було, є ідея, поправки до цих законів подавати лише шляхом внесення змін до цих законів. Щоб не можна було за статтею 116 Регламенту внести зміни до законів про Державний бюджет України, «Про судоустрій і статус суддів», до Кримінального, Митного, Податкового кодексів. Це ключові нормативно-правові акти, за якими живе держава. Тому пропозиція підтримати цей законопроект у першому читанні. Є слушні зауваження регламентного комітету щодо доповнень до відповідних норм Регламенту, які повинні охопити вказану процедуру.

Прошу вас підтримати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ігорю Павловичу.

Кальченко Сергію Віталійовичу, будь ласка, висновок Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України.

КАЛЬЧЕНКО С.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановний пане головуєчий, шановні народні депутати! Регламентний

комітет на своєму засіданні розглянув проект закону № 9153, яким пропонується внести зміни до частини шостої статті 90, частини першої статті 116 Регламенту парламенту.

Комітет зауважив, що запропоновані зміни заслуговують на увагу, але вони не передбачають повного розв'язання порушеної проблеми по суті, і для впровадження запропонованих новел необхідні зміни і до восьмої частини статті 90, і до статті 118 Регламенту Верховної Ради, з чим, власне, щойно погодився і доповідач шановний Ігор Павлович Фріс. Тобто комітет вважає за необхідне уточнити редакцію частини першої статті 116 Регламенту.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради у своєму висновку щодо цього законопроекту зазначає, що не заперечує проти його прийняття.

Отже, за підсумками розгляду цього питання наш комітет ухвалив висновок до проекту закону № 9153, в якому рекомендує парламенту за наслідками його розгляду в першому читанні прийняти за основу з дорученням нашого комітету підготувати цей проект до другого читання, уточнивши запропоновані зміни до статті 116 Регламенту та передбачивши внесення необхідних змін до частини восьмої статті 90, статті 118 Регламенту Верховної Ради України, про що оголошується головуючим на пленарному засіданні відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Віталійовичу.

Запишіться, будь ласка, на виступи від фракцій і груп: два – за, два – проти.

Юлія Володимирівна Тимошенко. Будь ласка.

Сергій Володимирович Власенко. Будь ласка.

ВЛАСЕНКО С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія *Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»*). Дякую, пане головуючий. Шановні колеги! Я думаю, що ні для кого не секрет, що особливо в цій каденції зловживання статтею 116 Регламенту і другим читанням набуло масового масштабу. Я хочу нагадати вам лише одну просту ситуацію. Ми всі пам'ятаємо, як колишня депутат, а нинішній суддя Конституційного Суду, бігала по залу і в закон про сільських старост понапихала зміни до Закону «Про Конституційний Суд України».

Давайте вирішимо це питання хоча б частково. Те, що запропонували колеги у своєму законопроекті, дає можливість вносити зміни до тих законів, до яких вносяться зміни лише цими законами, окремо від всього іншого, і не пхати їх у друге читання. І не буде можливості запихати зміни до Цивільного кодексу в законопроекти про будівництво чи про щось інше, не буде можливості запихати зміни до Закону «Про судоустрій і статус суддів» в якісь інші законопроекти, які зовсім з цим не пов'язані.

Тому ця ініціатива абсолютно правильна, її треба підтримати. Дійсно, я погоджуюся із зауваженнями регламентного комітету щодо врахування певних неточностей технічного характеру, а не стратегічного і засадничого, у цьому законопроекті. Думаю, що комітет зможе виправити його під час підготовки до другого читання, і ми отримаємо нормальний, якісний проект закону, який дасть змогу реально покращити законотворчу роботу і надасть можливість зменшити кількість маніпуляцій і зі статтею 116 Регламенту, і з можливістю запихати хитрі поправки, скажемо так, у законопроекти, які до цих поправок зазвичай не мають ніякого відношення.

Тому я закликав би всіх підтримати цей законопроект, долучитися до його доопрацювання до другого читання, якнайшвидше внести в сесійний зал Верховної Ради в другому читанні і проголосувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Володимировичу.
Устінова Олександра Юріївна, фракція «Голос». Будь ласка.

УСТІНОВА О.Ю., член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Прошу передати слово Железняку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Железняк Ярослав Іванович. Будь ласка.

ЖЕЛЕЗНЯК Я.І., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Шановні колеги! Я підтримую ідею пана Фріса внести відповідні зміни до Регламенту. Як представнику Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики мені теж набридло вилловлювати різні поправки до Податкового або Митного кодексів. Розумію і позицію Комітету з питань правової політики. Чесно кажучи, ми так ніколи нормально законодавчо державу не побудуємо, якщо будемо постійно вносити по 100-500 змін до кодексів.

Тому, якщо є зауваження регламентного комітету, давайте їх врахуємо до другого читання. Це розумна ініціатива, яку треба було прийняти ще декілька десятків років тому. Але добре, що ми зараз виправляємо цю ситуацію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шуфрич Нестор Іванович, група «Платформа за життя та мир». Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую, шановний пане головуєчий. Шановні колеги, безумовно, треба припинити, м'яко кажучи, стали, але доволі ганебну практику під час доопрацювання проекту до другого читання вносити поправки, які зовсім

не стосуються теми та ідеї законопроекту, який приймався в першому читанні. Тому відповідні поправки є слухними. Безумовно, ключовими є висновки і нашого Головного науково-експертного управління, і профільного комітету.

У першому читанні цей законопроект має бути підтриманий.
Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ніна Петрівна Южаніна, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

ЮЖАНИНА Н.П., член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Герасимову Артуру.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Артур Володимирович Герасимов. Будь ласка.

ГЕРАСИМОВ А.В., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні колеги! Відразу скажу, що в першому читанні ми підтримуємо цю ініціативу.

А тепер про погане. На перший погляд, ініціатива дуже правильна, тому що, дійсно, ми бачимо, як до закону про сільських старост потрапляють поправки про Конституційний Суд і таке інше. Але диявол, як завжди, криється в деталях. Ось просто уважно послухайте. А хто визначатиме, ця поправка до цього закону чи не до цього? Тому я дуже насторожений через те, що такий закон може стати серйозним механізмом впливу на будь-якого народного депутата, який подаватиме поправки до законів.

Саме тому в першому читанні ми підтримаємо цю ініціативу, але просимо всіх дуже уважно читати цей законопроект до другого читання (це зміни до Регламенту, до документа, який керує нашими діями в цій залі), щоб не допустити того, щоб цей механізм був використаний не для тієї мети, що була зараз озвучена з трибуни доповідачами, які презентували цей законопроект, а навпаки, для того щоб не давати народним депутатам вносити поправки до законів. Бо щось мені здається, що ця прихована мета, можливо, буде основною.

Тому уважно слідкуймо за цим законопроектом. І не забувайте, що народний депутат має право подавати поправки як суб'єкт права законодавчої ініціативи, яке гарантоване Конституцією.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Артуре Володимировичу.

Чи є бажані виступити від фракції «Слуга народу»?

Фріс Ігор Павлович. Будь ласка.

Запросіть депутатів до залу. Ще з мотивів виступить Кальченко, і будемо голосувати.

ФРІС І.П. Колеги, ще маленьке уточнення, для чого це потрібно. Нещодавно був проголосований дуже важливий закон, який регламентує питання відшкодування шкоди за пошкоджене майно. Так ось у цей закон колегами була вставлена відповідна поправка щодо внесення змін до Цивільного кодексу, яка практично нівелює питання можливості оформлення спадщини і визначення місця оформлення спадщини. Тож нам необхідно зараз готувати цілий комплекс змін, пов'язаних із регуляцією цього питання, щоб відновити можливість людям спадкувати майно.

Ось саме такі випадки і є передумовою прийняття цього законопроекту. Зміни до законів мають прийматися тільки шляхом внесенням змін до законів, а не імплементуватися в поправки до другого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Сергій Віталійович Кальченко – з мотивів. Будь ласка.

КАЛЬЧЕНКО С.В. Ви знаєте, шановні колеги, дуже тяжко шукати чорну кішку в темній кімнаті, коли її там не було. Один з промовців запитував про те, хто ж визначатиме, до якого саме закону вноситься пропозиція? Так ініціатор, народний депутат, який вносить пропозицію, і вказує, до якого закону вноситься та чи інша пропозиція чи поправка. Це не визначатиме ані головний комітет, ані в подальшому Верховна Рада під час розгляду в залі. Тому немає жодних ризиків, що головному комітету буде тяжко ідентифікувати, до якого саме закону внесено пропозицію чи поправку.

Тому повторюю, я рекомендую всім проголосувати за прийняття цього проекту закону в першому читанні за основу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, запросіть депутатів на голосування.

Від себе я як голова постійно діючої робочої групи з питань парламентської реформи хотів би додати, що це питання не раз порушувалося, зокрема і під час місії Пета Кокса у 2015-2016 роках, і зараз. Мова йде більше про впорядкування роботи із законопроектами до другого читання. Тому тут немає жодних суперечностей ані зі стратегією, ані з тактикою парламентської реформи. А всі застереження опозиційних колег, звичайно, можна врахувати під час доопрацювання законопроекту до другого читання.

Отже, колеги, переходимо до голосування.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо удосконалення законодавчої процедури» ([№ 9153](#)) за основу з урахуванням пропозицій, висловлених у висновку комітету відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України. Прошу голосувати.

«За» – 262.

Рішення прийнято.

Проект закону ухвалено в першому читанні за основу.

Шановні колеги я хотів би повернутися до дискусії, яка в нас була, мені дали стенограму.

Ірино Володимирівно, я обіцяв, якщо був неправий, то попрошу вибачення, але хотів би звернути вашу увагу на формулювання. Отже, це цитата зі стенограми, ваші слова: «І коли парламент «ржот» з того, що Колі немає в залі, півгодини шукає його, – це теж ставлення до лісу». Так, формально прізвище Тищенко не лунало, тому я приношу вибачення і даю вам зараз 1 хвилину, як і обіцяв. Але з контексту було зрозуміло, що зараз лише один Микола відсутній у залі, тільки одного Миколу шукали (*Шум у залі*). Можемо провести опитування депутатів, якого Миколу вони викликали оплесками. Мені здається, це все-таки був Микола Миколайович Тищенко.

Але формально ви праві, тому 1 хвилину, будь ласка. Я прошу вибачення офіційно, Ірино Володимирівно, за неправильне використання норми Регламенту Верховної Ради України щодо права на репліку. Разом з тим вітаю філігранність *public speech*, я не знаю, як це сказати українською, у своїх промовах, коли можна згадати людину, не згадуючи прізвища. Будь ласка.

ГЕРАЩЕНКО І.В. Дякую. Ви знаєте, нещодавно ми разом з паном Олександром та іншими колегами повернулися із зустрічі у форматі Діалогу Жана Моне. До речі, я вперше була там одна як голова фракції, на жаль, інші голови фракцій не були присутні. Ми дуже довго спілкувалися про реформу парламенту, про парламентську етику, про парламентську культуру. Безумовно, на мою думку, дуже важливо, коли ми в цьому залі насамперед виходимо з високої політичної культури і взаємоповаги.

Я хочу сказати, що головуючий на засіданні – це лише головуючий на засіданні, рівний серед рівних. Я закликаю президію уважно слухати виступаючих, а не спілкуватися в цей час з іншими колегами, щоб мати можливість модерувати зал і з повагою ставитися передусім до тих, хто сьогодні представляє не опозицію, а меншість, тому що зараз ми як державники всі разом працюємо на країну, і не коментувати меншість. Повірте, будь ласка, від цього виграє і президія, і парламентаризм.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ірино Володимирівно, за вашу позицію (*Шум у залі*).

Миколо Миколайовичу, немає права на репліку, бо я вас не згадував. Миколо Миколайовичу, це була згадка в стенограмі (*Шум у залі*). Згадував? Добре. Тоді я спочатку оголошу інформацію, а потім дам вам слово для репліки, 1 хвилину.

Відповідно до статті 60¹ Регламенту Верховної Ради України повідомляю про створення у Верховній Раді України дев'ятого скликання міжфракційного депутатського об'єднання «ТСК НАЦРЕСУРС». Головою цього об'єднання обрано народного депутата України Тищенко Миколу Миколайовича. Вітаємо колеги!

Тищенко, 1 хвилину. Будь ласка.

ТИЩЕНКО М.М. Дякую. По-перше, хочу сказати, що у певного пана олігарха навіть під час війни висить більше білбордів, ніж волосся у всієї фракції. А по-друге, хочу наголосити, що з лісовою мафією Коля як боровся, так і буде боротися заради Президента, заради нашої команди, заради ЗСУ. Мафіє, чекай, ми йдемо за тобою!

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, із зустрічі повернувся Руслан Олексійович, тому переходимо до розгляду проекту Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією злочинів примусової депортації українських дітей» ([№ 9267](#)).

Пропоную включити це питання до порядку денного сесії.

«За» – 258.

Рішення прийнято.

Проект постанови включено до порядку денного сесії.

Пропоную розглянути це питання за скороченою процедурою.

«За» – 205.

Рішення прийнято.

Переходимо до розгляду питання. Запрошую для доповіді від авторів Голову Верховної Ради України Руслана Олексійовича Стефанчука.

СТЕФАНЧУК Р.О., *Голова Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»)*. Вельмишановні колеги! До вашої уваги пропонується проект Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією та республікою білорусь злочинів примусової депортації українських дітей».

Уже понад дев'ять років триває збройна агресія росії проти України, яка з 24 лютого 2022 року набула характеру повномасштабного збройного вторгнення. Серед усіх злочинів, які вчинила російська федерація проти України, мабуть, найбільш страшними є злочини, які вчиняються проти наших дітей. Ви знаєте, що саме з приводу цих злочинів той, хто сьогодні очолює російську федерацію, а також дитяча псевдооомбудсменка отримали ордери на арешт від Міжнародного кримінального суду.

Шановні друзі, я вважаю, що сьогодні в парламенті України ми маємо зробити все для того, щоб на політичному рівні прийняти проект постанови про звернення Верховної Ради щодо засудження цих злочинів, вимагати від наших

колег парламентаріїв інших країн долучитися до цього питання, а також зробити все, щоб українські діти якомога швидше повернулися у свої сім'ї.

Окремо під час розгляду звернення я хотів би висловити слова вдячності всім співавторам, особливо Олені Костянтинівні Кондратюк, яка є основним автором цього проекту постанови, дуже багато зробила для того, щоб це питання не сходило з міжнародного порядку денного.

Шановні колеги, запрошую всіх доєднатися до цього звернення, давайте проголосуємо і зробимо так, щоб тема українських дітей ніколи не сходила з порядку денного міжнародних інституцій, а українські діти якомога швидше повернулися до своїх українських домівок.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Олександр Любимович Копиленко представить позицію комітету. Будь ласка.

КОПИЛЕНКО О.Л., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»)*. Шановний Голово, шановні колеги! Справді, одним із жахливих наслідків російської агресії є злочини проти українських дітей. У проекті постанови наведені страшні цифри жертв. Майже 2 тисячі наших дітей загинули, поранені або зникли безвісти і близько 20 тисяч примусово депортовані. Саме тому поява цього проекту постанови є вкрай актуальною, важливою і необхідною.

Наш комітет розглянув проект постанови, одностайно підтримав і закликає зал так само підтримати його.

Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Запишіться, будь ласка, на виступи: два – за, два – проти.

Веде засідання Голова Верховної Ради України

СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Народна депутатка Гринчук Оксана Анатоліївна, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

ГРИНЧУК О.А., *голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»)*. Прошу передати слово Олександру Ковальчуку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Олександрє.

КОВАЛЬЧУК О.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (одномандатний виборчий округ № 152, Рівненська область, політична партія «Слуга народу»). Політична партія «Слуга народу». Шановні колеги, шановна президіє! Насамперед я хочу подякувати авторам цього проекту постанови за висвітлення надзвичайно важливої теми для нашої країни. Хочу нагадати, що війна в Україні триває не лише на полі бою, а й у духовній частині нашого виховання, у моральному секторі, у кібербезпеці. На різних напрямках ворог нещадно атакує нашу країну, і одним з найганебніших явищ цієї війни є те, що відбувається з українськими дітьми, родинами, батьками, які не мають інформації і не знають, де знаходяться їхні діти і що з ними відбувається.

Як батько чотирьох дітей я можу уявити собі стан батьків, бабусь, дідусів, рідних і близьких тих дітей, які зараз знаходяться за межами нашої країни проти їх волі. Тож наше, я сказав би, святе завдання і обов'язок звертатися щоденно, щотижнево за будь-якої можливості до наших міжнародних партнерів, колег і друзів з тим, щоб доносити цю вкрай важливу інформацію. Тому що цифри вражають: сотні дітей загинули, тисячі отримали каліцтва різного ступеня і більше 20 тисяч дітей перебувають за межами нашої країни.

Я абсолютно впевнений, що парламент повною більшістю підтримає даний проект постанови. Ще раз дякую авторам і закликаю кожного з нас робити такі публічні комунікації на рівні своїх можливостей.

Прошу підтримати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Бондар Михайло Леонтійович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

Ірина Володимирівна Геращенко. Будь ласка.

ГЕРАЩЕНКО І.В. Шановні українці, масова спроба позбавити українських дітей їх ідентичності вперше відбувалася у минулому столітті, коли маленьких українців як дітей «врагов народа» тисячами вивозили в ГУЛАГ або насильницьки асимілювали в радянських сім'ях. Радянський Союз не поніс жодного покарання за цей злочин. Непокаране зло завжди повертається.

Саме тому сьогодні росія, яка є повним правонаступником цього людо-ненависницького сталінського режиму, повністю повторює ці практики. Тож абсолютно правильно, що весь світ визнав незаконну депортацію маленьких українців частиною геноциду українського народу, і перше, за що можна притягти Путіна і його банду, – це незаконна депортація дітей. Саме за цей злочин Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав ордер на арешт Путіна і його банди.

Дуже важливо, що і Європейський парламент, і Парламентська асамблея Ради Європи уже прийняли резолюції, у яких засудили цей злочин. Я як співавтор проекту постанови про звернення вважаю його надзвичайно важливим, але хочу

всіх закликати і себе також: не пасти тут задніх, а тримати лідерство і першими приймати такі важливі звернення. Це перше.

Друге. Ми на сьогодні навіть не знаємо точної кількості незаконно депортованих дітей. У проекті постанови ми зазначаємо про одну цифру, але наша влада говорить, що в нас є від 19 до 300 тисяч незаконно депортованих дітей, враховуючи те, що ми не маємо доступу до окупованих територій. Тож наше завдання – знайти кожного маленького українця, повернути його додому.

Ця проблема почалася з 2014 року, коли покидьки викрадали українських дітей з окупованих територій, вивозили дитячі будинки. Ми протистояли цьому, повертали дітей, але сьогодні діти...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Констанкевич Ірині Мирославівні, депутатська група «Партія «За майбутнє». Будь ласка.

Після цього я ще попрошу виступити Білозір, Павленко і Немирю по 1 хвилині.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (одномандатний виборчий округ № 23, Волинська область, самовисуванець). Шановний пане головуєчий, шановні народні депутати! Група «Партія «За майбутнє», звичайно, підтримує даний проект постанови, але я хочу скористатися можливістю і наголосити на потребі нашої спільної роботи. Важливо не просто підтримати дане звернення, а кожен має працювати на тій частині широкого як міжнародного фронту, так і внутрішнього фронту, щоб вирішувати питання повернення додому депортованих українців, зокрема дітей.

Насправді перша частина цього питання – міжнародна. Хочу наголосити, що Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила цілу низку важливих міжнародних рішень, у яких, по-перше, дала оцінку діям росії, по-друге, запропонувала шляхи вирішення цього питання і, по-третє, найголовніше, визначила покарання і відповідальність путінського режиму за ці злочини. Тому, я вважаю, що ми повинні підтримати і подякувати всім колегам з Парламентської асамблеї Ради Європи за їхню прогресивну позицію в цьому питанні.

Друга частина питання, на якій я хочу наголосити, – про те, що депортація українських дітей – це елемент геноциду. Росія на чолі з путіним свідомо викрадає, вбиває, нищить українських дітей, тому що це наше майбутнє. Ми повинні розуміти, що це не протизаконні дії, а дії, які мають трактуватися і визначатися як геноцид і каратися як геноцид. Зокрема, своє слово про геноцидну політику сказала також Парламентська асамблея Ради Європи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Білозір Ларисі Миколаївні, депутатська група «Довіра». Будь ласка.

БІЛОЗІР Л.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (одномандатний виборчий округ № 15, Вінницька область, самовисуванець). Шановні колеги, шановний пане Голово, шановні українці! Дійсно, нещодавно українська делегація ПАРЄ повернулася з весняної сесії, де було прийнято історичну резолюцію про визнання насильницького переміщення українських дітей злочином геноциду. Це все чітко підпадає під статтю 2 Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, і тому накладає відповідальність кожної держави на планеті зробити все можливе, щоб зупинити геноцид і притягнути воєнних злочинців до відповідальності. Адже зараз в Україні росія реалізовує наймасштабніший в історії України прецедент викрадення та вбивства наших дітей. Є закони війни, але ми бачимо, що російська федерація та путін воюють з беззахисними дітьми, жінками та людьми похилого віку. Тож ми маємо зробити все можливе, щоб донести до світової спільноти, що за ці злочини вони мають бути покарані...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Павленко Юрій Олексійович, депутатська група «Платформа за життя та мир». Будь ласка.

ПАВЛЕНКО Ю.О., член Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Шановний пане Голово, шановні колеги! Ми, без сумніву, підтримаємо даний проект постанови про звернення до держав світу щодо засудження дій російської федерації стосовно примусового вивезення, викрадення українських дітей. Без сумніву, дії сьогоденної росії – це злочин, це геноцид проти українського народу, проти українських дітей. Я переконаний, ми повинні зробити все, щоб кожна дитина була повернута.

Разом з тим важливими є й дії українського уряду, української влади щодо того, щоб ми знали кожну дитину, яку депортували, щоб зараз негайно поновили відповідну базу даних дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, щоб у нас не було таких випадків, коли Міністерство соціальної політики без жодних пояснень знімає з обліку дітей, наприклад, Херсонського будинку дитини, які незаконно вивезені, і лише за наполяганням народних депутатів вони були...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Немиря Григорій Михайлович. Будь ласка.

Після цього, шановні колеги, переходимо до голосування.

Будь ласка, Григорію Михайловичу.

НЕМИРЯ Г.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановні колеги! Фракція «Батьківщина» підтримуватиме зазначений проект постанови про звернення. Але ми хотіли б звернути увагу на таке.

Вчора була інформація, що в Україні нарешті запрацював Єдиний реєстр зниклих безвісти осіб. Чи знаєте ви, коли мав бути створений і запрацювати цей реєстр? Шість років тому. Шість років тому Україна не спромоглася запустити Єдиний реєстр зниклих безвісти осіб!

Урок має бути такий. Зараз, коли всі говорять про важливість такої постанови, ми маємо пам'ятати про цих 20 тисяч, яких, за неповними даними, нелегально депортовано. Хочу підкреслити, що 20 тисяч – це до російської федерації, але, за наявними даними, більше тисячі перебувають у Білорусі. Щоб у цій ситуації, коли повернувся лише 361, ми знову не зробили помилки, давайте...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми завершили обговорення цього питання. Прошу підготуватися до прийняття рішення.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією злочинів примусової депортації українських дітей» ([№ 9267](#)) у цілому з урахуванням пропозицій комітету та необхідними техніко-юридичними правками.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 294.

Рішення прийнято.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка. Прекрасно.

Шановні колеги, наступний проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» ([№ 8185](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього питання за скороченою процедурою. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 231.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, будь ласка, запишіться на виступи: два – за, два – проти.

Поки ви записуєтеся, все-таки просить виступити Іонушас. Після цього будуть виступи: два – за, два – проти.

Будь ласка, Сергію Костянтиновичу.

ІОНУШАС С.К., голова Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановні колеги! Події останнього року засвідчили, що ми всі є учасниками війни, в якій ключову роль відіграють мотивація, технології та військова стратегія. Фактично цим законопроектом ми надаємо можливість використання на законних підставах безпілотників Національною поліцією, Національною гвардією, Службою безпеки України та іншими правоохоронними органами відповідно до уніфікованого порядку правозастосування.

З боку наших колег лунали певні зауваження, зокрема колега Олександра Устінова казала щодо можливості застосування безпілотників приватними особами. Ми домовилися, що доопрацюємо цей законопроект до другого читання, щоб він не викликав ніяких сумнівів.

Тому, шановні колеги, прошу на законодавчому рівні надати можливість СБУ, Національній поліції використовувати безпілотні транспортні засоби, що літають у повітрі, рухаються над водою або під нею, з метою забезпечення державної безпеки.

Крім того, шановні колеги, ми повністю розуміємо, що над прикордонною смугою, пунктами пропуску через державний кордон і контрольними пунктами в'їзду-виїзду такі безпілотні судна не повинні використовуватися ані приватними особами, ані відповідними фізичними особами.

Тому, обговоривши питання використання безпілотних повітряних суден, комітет просить підтримати законопроект № 8185 за основу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Костянтинівичу.

Переходимо до обговорення. Запрошую до слова народного депутата Олександра Анатолійовича Дануцу, фракція політичної партії «Слуга народу». Я так розумію, ви передаєте слово Олександру Сергійовичу Бакумову?

Будь ласка, Олександр Сергійовичу.

БАКУМОВ О.С., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одномандатний виборчий округ № 173, Харківська область, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Шановні колеги! Ми звертаємося до вас з пропозицією підтримати вказаний законопроект за основу. Він, дійсно, дуже важливий, тому що безпілотні літальні апарати зараз мають вирішальний вплив на безпеку нашої держави, у тому числі на її правоохоронну складову. Тут є визначення, що таке безпілотна авіаційна система, що таке дистанційний пілот, унормовуються повноваження Служби безпеки України, Національної поліції щодо застосування безпілотних літальних апаратів, щодо боротьби з безпілотними літальними апаратами.

Так, дійсно, є дискусійні питання щодо використання безпілотних літальних апаратів цивільними особами. Я впевнений, що ми разом з представниками

всіх депутатських фракцій і груп до другого читання проаналізуємо ці норми і виробимо правильний правовий механізм, щоб не було ризиків щодо цих питань.

Шановні колеги, це надважливий законопроект, прошу вас підтримати, тому що він про безпеку і правопорядок.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Степан Іванович Кубів, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

КУБІВ С.І., член Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний пане Голово, прошу передати слово пану Сергію Алексєєву.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Алексєєв. Будь ласка.

АЛЕКСЄЄВ С.О., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні колеги! Беззаперечно, ідея цього законопроекту правильна, але фракція «Європейська солідарність» утримається під час голосування за нього в першому читанні через терміни, які багато в чому не кореспондуються з Повітряним кодексом України. Наприклад, Повітряний кодекс України відрізняє державну авіацію і цивільну, а в цьому законопроекті такого не запропоновано, і багато іншого.

Варто також зауважити, що у Верховній Раді на розгляд у другому читанні внесено проект Закону «Про внесення змін до Повітряного кодексу України щодо удосконалення законодавчого врегулювання у сфері безпілотних повітряних суден цивільної авіації» ([№ 3716](#)). Він був розглянутий комітетом і готовий до другого читання 14 липня 2021 року. Певні зміни до окремих статей Повітряного кодексу України у законопроектах № 3716 і № 8185 є повністю ідентичними.

Тож ми вважаємо, що найперше варто проголосувати за внесення змін до Повітряного кодексу, про які я щойно зазначив, а після цього вже голосувати за цей законопроект, це більш логічно.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається народному депутату Осадчуку Андрію Петровичу, фракція політичної партії «Голос».

Олександра Юрїївна Устінова. Будь ласка.

УСТІНОВА О.Ю. Шановні колеги, ви знаєте, наскільки важливі безпілотники на фронті. Ви зараз будете голосувати за два законопроекти. У назві першого, зверніть, будь ласка, увагу, є слова «щодо застосування правоохоронними

органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню». Я перепрошую, у нас наразі всі безпілотники і вся аеророзвідка – це незаконне застосування. Але якщо ми приймемо другий законопроект про відповідальність за це, то всі наші пілоти, вся спільнота опиняться поза межами закону.

Цей законопроект потрібно доопрацювати до другого читання, обов'язково потрібно виключити вимоги про реєстрацію безпілотників як цивільної авіації, тому що ми зараз цього не зможемо зробити. Це треба робити після закінчення воєнного стану. Це перше.

Друге. Нам потрібно прибрати з цих законопроектів норми щодо обов'язкових державних сертифікатів для пілотів, тому що тисячі наших пілотів, які керують безпілотниками, ще раз повторюю, опиняться за межами закону і нести-муть відповідальність за те, що допомагають нашим на фронті, за те, що навчають. Тому цей законопроект обов'язково потрібно доопрацювати до другого читання.

Ми будемо утримуватися від голосування в першому читанні. Якщо ці зміни не будуть внесені, якщо не будуть проведені консультації зі спільнотою, яка зараз десятками тисяч постачає безпілотники на фронт, то, вибачте, це буде плювок в обличчя тим, хто сьогодні захищає небо над Україною разом з нашими пілотами, які літають на літаках.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Євтушок Сергій Миколайович, фракція «Батьківщина». Будь ласка. Як я розумію, передаєте слово Кожем'якіну, так?

Будь ласка, Андрію Анатолійовичу.

КОЖЕМ'ЯКІН А.А., голова Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановний Руслане Олексійовичу, шановні колеги! Фракція «Батьківщина» сьогодні прийняла рішення, як і завжди, послідовно і рішуче голосувати за всі пропозиції, які стосуються підтримки сил оборони України: Збройних Сил, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Сил територіальної оборони, добровольчих формувань. Звичайно, у нас є зауваження до цього законопроекту, але ми вважаємо, не наразі говорити про... Ні, треба говорити так і рухатися далі.

Проте цього не можна сказати, на жаль, про більшість депутатів у про-владній фракції, яка дала лише 68 голосів за підтримку добровольчих формувань, на підтримку тих, хто сьогодні вночі боровся з «шахедами» з пунктів ураження. Вони підключилися разом з силами тероборони і збили шість «шахедів» над Києвом.

Коли Збройні Сили України воюють на фронті, добровольчі формування не хоче підсилювати комітет, який очолює відомий пан, постійно такі законопроекти відхиляє, каже, що з тими, хто краде яйця, я маю на увазі Міністерство оборони, не погоджується. Але у добровольців, і вночі вони це показали, «яйця сталеві», вони не потребують яєць Міністерства оборони, тим більше тухлих.

Тому ми підтримуємо і вважаємо, що МВС і Національна поліція будуть підсилені цим законопроектом.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, ми завершили обговорення цього законопроекту, переходимо до прийняття рішення.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» ([№ 8185](#)) за основу.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 239.

Рішення прийнято.

Дякую.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка.

Шановні колеги, ми домовлялися відразу проголосувати наступний законопроект. Це проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден» ([№ 8186](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден» ([№ 8186](#)) за основу. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 232.

Рішення прийнято.

Покажіть по фракціях і групах. Дякую.

Ідемо далі, шановні колеги. Наступний проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення вимог державного фінансового контролю» ([№ 6522](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього законопроекту за скороченою процедурою.

«За» – 210.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, прошу тих, хто буде обговорювати цей законопроект, записатися на виступи: два – за, два – проти.

Степан Іванович Кубів, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

КУБІВ С.І. Шановний пане Голово, прошу передати слово Сергію Алексєєву. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Алексєєв. Будь ласка.

АЛЕКСЄЄВ С.О. Шановні колеги, ідея цього законопроекту також гарна: щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення вимог в організації тендерів. Але фракція «Європейська солідарність» так само буде щодо нього утримуватися через те, що є низка зауважень.

По-перше, встановлено, що строки притягнення до адміністративної відповідальності два місяці. Чомусь за цим законопроектом вони розширюються до шести місяців, але не пізніше ніж за два роки до тої події, яка сталася.

По-друге, недотримання принципу правової визначеності. Справа в тому, що редакція цього законопроекту дає право широкому колу осіб, які навіть не є учасниками тендеру, висувати вимоги до учасників тендеру, що взагалі може призвести до хаосу.

Там також є багато конкурентних норм, зокрема запропонована зміна до статті 213.3 КУпАП відтворює вже існуючі норми, про що каже Міністерство юстиції України.

Тому в першому читанні фракція «Європейська солідарність» утримається від голосування за цей законопроект.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Від фракції «Слуга народу» записався Ковальчук, але, як я розумію, виступатиме Медяник, так?

Медяник В'ячеслав Анатолійович. Будь ласка.

МЕДЯНИК В.А., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одномандатний виборчий округ № 27, Дніпропетровська область, політична партія «Слуга народу»).* Шановні колеги! Я прошу підтримати даний законопроект, бо він дуже важливий. За інформацією Державної судової адміністрації, це питання є дуже проблемним, за це правопорушення винні не притягуються до відповідальності. За останні роки лише одна-дві справи були розглянуті в судах за даним правопорушенням, а ми знаємо, що відсутність відповідальності за такі дії породжує хибне відчуття безкарності та провокує на подальше порушення закону. Тому прошу зал підтримати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Юлія Володимирівна Тимошенко, фракція «Батьківщина».

Крулько Іван Іванович. Будь ласка.

КРУЛЬКО І.І., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»)*. Фракція «Батьківщина». Ми фракцією «Батьківщина» проаналізували цей законопроект, зокрема взяли до уваги висновки, подані до законопроекту з боку експертних установ, таких як Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національна академія внутрішніх справ, Дослідницька служба Верховної Ради, Офіс Генерального прокурора. Всі ці організації сходяться на думці, що ідея законопроекту правильна, але водночас він потребує серйозного доопрацювання. Тому ми будемо пропонувати, щоб він був направлений на повторне перше читання, щоб подати такий законопроект, який відповідатиме вимогам законодавства і в ньому не буде недоречностей. Зокрема, перегляду і корегувань потребують санкції статей – розміри штрафу за адміністративне стягнення не можуть бути аналогічними тим, які передбачені в санкціях Особливої частини Кримінального кодексу за вчинення відповідних злочинів, кримінальних проступків.

Цей законопроект передбачає точкове подовження строків накладення адміністративного стягнення, про що вже було зазначено попередніми виступаючими. Це теж, на нашу думку, є необґрунтованим.

Частина перша статті 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення в запропонованій редакції викликає зауваження, оскільки такий підхід дає право необмеженому колу осіб, які можуть не бути учасниками тендерної процедури, звертатися з вимогами до замовника закупівель, що також є неприпустимим і необґрунтованим.

Саме через це фракція «Батьківщина» пропонує детальніше попрацювати над цим законопроектом і внести його на розгляд Верховної Ради після доопрацювання у повторному першому читанні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Нестор Іванович Шуфрич, платформа «Платформа за життя та мир». Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Шановний пане Голово, шановні колеги, безумовно, ми маємо посилити відповідальність стосовно тих, які ухиляються від надання публічної інформації. Ми всі не раз стикалися з тим, як за прихованою відповідною інформацією крилася реальна корупція.

Ми обрали свій шлях до Євросоюзу, і ви знаєте, які нам ставлять жорсткі умови щодо подолання цієї хвороби. Тож ми будемо підтримувати цей законопроект заради того, щоб люди, дійсно, знали, куди сьогодні витрачаються бюджетні кошти, хто де і що купує за ті гроші, які люди сплачують як власні податки.

Законопроект має бути підтриманий.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, ми завершили обговорення. Переходимо до прийняття рішення. Прошу народних депутатів зайняти свої місця.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення вимог державного фінансового контролю» ([№ 6522](#)) за основу.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 218.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги, є пропозиція направити проект на повторне перше читання.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення законопроекту № 6522 на повторне перше читання. Прошу підтримати, колеги.

«За» – 221.

Рішення не прийнято.

Ставиться на голосування пропозиція про направлення законопроекту № 6522 суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 220.

Рішення не прийнято.

Законопроект відхилено. Дякую.

Ідемо далі. Наступний проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» щодо матеріальної відповідальності поліцейських» ([№ 8213](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього питання за скороченою процедурою. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 210.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, запишіться, будь ласка, на виступи: два – за, два – проти.

Слово надається народному депутату Дануці Олександрові Анатолійовичу, фракція політичної партії «Слуга народу».

ДАНУЦА О.А., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одноmandатний виборчий округ № 99, Кіровоградська область, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Максиму Павлюку. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, увімкніть мікрофон Максима Павлюка.

ПАВЛЮК М.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Добрий день, шановні колеги! Даний законопроект поданий Кабінетом Міністрів та ініційований Міністерством внутрішніх справ. Такий закон усуне раніше допущені прогалини у питанні матеріальної відповідальності поліцейських за шкоду, завдану державі, зокрема дасть змогу повноцінно поширити дію Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» на поліцейських, які завдали тої чи іншої матеріальної шкоди державі.

На своєму засіданні комітет ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти даний законопроект за основу в першому читанні. Тому прошу підтримати, шановні колеги.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається народному депутату Саврасову Максиму Віталійовичу, фракція політичної партії «Європейська солідарність». Будь ласка.

САВРАСОВ М.В., член Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Сергію Олеговичу Алексєєву.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Алексєєв. Будь ласка.

АЛЕКСЄЄВ С.О. Шановні колеги, у цьому законопроекті мова йде про те, щоб поліцейські несли матеріальну відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків або за інші порушення. Але в ньому пропонується із статті 2 закону виключити слова «Міністерство внутрішніх справ», замінивши їх словом «поліцейських». Однак така заміна не є рівнозначною, оскільки до Міністерства внутрішніх справ входить досить багато підрозділів: і Державна прикордонна служба України, і Національна гвардія України, і Державна служба з надзвичайних ситуацій. Таким чином цим законопроектом ми значно звужуємо коло

осіб, яких можна притягнути до матеріальної відповідальності. Тобто це будуть лише співробітники Національної поліції, поліцейські.

Оскільки це значно звужує коло осіб і не відповідає меті цього законопроекту, фракція «Європейська солідарність» у першому читанні утримуватиметься від голосування за нього, але якщо до другого читання це зауваження буде виправлено, тоді ми будемо підтримувати.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Сергій Миколайович Євтушок, фракція «Батьківщина». Будь ласка.

ЄВТУШОК С.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Прошу передати слово Михайлу Михайловичу Цимбалюку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайло Михайлович Цимбалюк. Будь ласка.

ЦИМБАЛЮК М.М. «Батьківщина». Шановний пане Голово, шановна президіє, шановні народні депутати, у принципі така ініціатива Міністерства внутрішніх справ є слушною, і нам, справді, потрібно приводити у відповідність і термінологію, і саме розуміння. Насправді, коли ми кажемо щодо звуження поняття матеріальної відповідальності посадових осіб Національної поліції замість представників МВС, то маємо розуміти, що матеріальна відповідальність за завдання шкоди державі вже поширюється на представників і Національної гвардії, і Державної служби з надзвичайних ситуацій. Мова йде про те, що потрібно привести у відповідність норми закону, на який посилається Міністерство внутрішніх справ.

Як на мене, законопроект суто технічний, а ті неточності, які були виявлені, зокрема нашим Головним науково-експертним управлінням, я впевнений, що ми можемо доопрацювати до другого читання.

Але, зважаючи на те, що сьогодні Національна поліція виконує і непритаманні до цього її функції (як ми знаємо, щодо створення бригад наступу), слід підтримати таку ініціативу Міністерства внутрішніх справ. Насправді, зараз поліцейські – це не лише правоохоронці. Вони належать до сил захисту, а найближчим часом і сил наступу. Честь і слава тим, які наближають своїми діями нашу велику перемогу.

Прошу підтримати цю законодавчу ініціативу. «Батьківщина» в першому читанні голосуватиме за.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Арешонков Володимир Юрійович, група «Довіра».
Шановні колеги, після цього виступу ми голосуємо.
Будь ласка, Володимире Юрійовичу.

АРЕШОНКОВ В.Ю., член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одномандатний виборчий округ № 64, Житомирська область, самовисуванець). Дякую, пане Голово. Шановні колеги, депутатська група «Довіра» вважає, що даний законопроект є достатньо, скажімо, чітким, зрозумілим. Це ініціатива Кабінету Міністрів, і мова йде про те, що всі мають бути рівні перед законом і нести відповідальність за свої дії, у тому числі за ту матеріальну шкоду, яку вони можуть вчинити внаслідок таких дій.

Так, є окремі питання, які стосуються, як говорили колеги, звуження категорій, які можуть підпадати під дію закону. На мою думку, ми можемо попрацювати з тим, щоб урегулювати окремі питання. У цілому, ми вважаємо, що в першому читанні законопроект необхідно підтримати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми завершили обговорення цього питання. Будь ласка, підготуйтеся до голосування.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про матеріальну відповідальність військово-службовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» щодо матеріальної відповідальності поліцейських» ([№ 8213](#)) за основу.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 249.

Рішення прийнято.

Дякую, колеги.

Шановні колеги, на засіданні Погоджувальної ради ми домовлялися щодо наступного законопроекту, що якщо все-таки виникнуть питання щодо поправок, ми його пропустимо і підемо далі (*Шум у залі*). Що, ні-ні?

Наступний проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури оскарження у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» ([№ 9156](#)).

Разумков – з процедури. Будь ласка.

РАЗУМКОВ Д.О., народний депутат України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановний Руслане Олексійовичу, шановні колеги! Проект стоїть у порядку денному. Тому якщо ми його кудись зміщаємо, то повинні поставити це питання на голосування залу і визначитися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дмитре Олександровичу...

РАЗУМКОВ Д.О. Ні, я не завершив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Завершуйте.

РАЗУМКОВ Д.О. Цей важливий законопроект доповідає наш колега Роман Вячеславович Бабій, і в ньому є правильні речі. Тому якщо зал визначиться, ми обов'язково його зможемо перемістити. Будь ласка, поставте це питання на голосування.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дмитре Олександровичу, я просто повідомлю вам, оскільки вас не було на засіданні Погоджувальної ради, що саме такий порядок ми визначили сьогодні: якщо стосовно цього законопроекту будуть... *(Шум у залі)*.

Шановні колеги, давайте ви не будете керувати, добре? Дякую.

Наступні проекти законів «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури оскарження у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» ([№ 9156](#)), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури оскарження у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (щодо судового контролю в сфері державної реєстрації)» ([№ 9156-1](#)) та «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав» ([№ 9156-д](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про включення законопроектів № 9156, № 9156-1, № 9156-д до порядку денного сесії. Прошу голосувати.

«За» – 267.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього питання за скороченою процедурою. Прошу голосувати.

«За» – 226.

Рішення прийнято.

Відразу Фріс доповідатиме, так? А, є перший заступник міністра юстиції Горовець Євген Миколайович. Будь ласка, доповідайте.

Після цього виступить голова підкомітету Фріс, а потім проведемо виступи: два – за, два – проти.

ГОРОВЕЦЬ Є.М., *перший заступник міністра юстиції України*. Шановні народні депутати! Законопроект № 9156 розроблений Кабінетом Міністрів на виконання рішення Конституційного Суду України у справі щодо непорушності права власності. Я не буду займати ваш час, говорити про його переваги, тому що головним комітетом – Комітетом з питань правової політики прийнято рішення підтримати комітетський законопроект № 9156-д, який враховує відповідні зауваження. Ми підтримуємо це рішення комітету і просимо ухвалити законопроект відразу за основу та в цілому і відповідно відхилити урядовий законопроект.

Чому важливо прийняти його відразу в цілому? Тому що 16 травня на виконання рішення Конституційного Суду Мін'юст не матиме можливості скасувати рішення державних реєстраторів. Це зумовлює певні ризики для стабільності реєстраційної системи.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається голові підкомітету Комітету з питань правової політики Ігорю Павловичу Фрісу.

Будь ласка, Ігорю Павловичу. Ви виступатимете і як співавтор, і від комітету, тому відводиться 4 хвилини.

ФРІС І.П. Дякую. Я не займатиму 4 хвилини вашого часу, бо вже зрозумів, що за сьогодні й так набрид вам своїми законопроектами, але поясню, для чого цей проект закону, щоб ви зрозуміли і максимально його підтримали.

Як ви знаєте, у нас є Закон «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який регулює всі питання, пов'язані з реєстрацією нерухомості, оскарженням дій реєстратора, бездіяльністю реєстраторів. Тобто комплекс законів, пов'язаних з реєстрацією нерухомості.

Є ще інший закон, який регулює питання, пов'язані з реєстрацією бізнесу юридичних осіб і всього, що з цим пов'язано.

У листопаді 2022 року Конституційний Суд розглянув конституційну скаргу і визначив, що положення статті 37 Закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» є неконституційним в частині оскарження рішень з процедурних питань, які приймає Міністерство юстиції і скасовує державну реєстрацію речових прав, і зобов'язав нас з вами, Верховну Раду, внести відповідні зміни до цього закону, які були б конституційними.

Як озвучив перший заступник міністра, Кабінет Міністрів подав свій законопроект, який, на їхню думку, врегулював вказане питання. Була альтернативна думка, автором якої є я, яка регулює питання, щоб узагалі прибрати адміністративний порядок і передати це на розгляд суду, щоб вказані рішення виносилися іменем України і до них не було жодних питань у порядку адміністративної процедури. Але, усвідомлюючи, що під час війни це зробити складно, тому що, по-перше, не готові суди, по-друге, ми запроваджуємо абсолютно нову схему, нову процедуру і новий процес, я так само погодився з тим, що нам

необхідно розробити комітетський законопроект, який представляється сьогодні вашій увазі.

Комітет з питань правової політики разом з Мін'юстом, Головним науково-експертним управлінням, Дослідницькою службою Верховної Ради, Офісом омбудсмена знайшов конструкцію, яка, на нашу думку, відповідає Конституції, дозволяє з 15 травня продовжити роботу антирейдерської комісії та забезпечити права громадян і безпеку їхньої власності. Тому нам необхідно підтримати цей законопроект за основу і в цілому.

З вашого дозволу, я як представник комітету процитую рішення комітету: «Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав», підготовлений народними депутатами України членами комітету, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу та в цілому, а також у разі його прийняття як Закону доручити комітету разом з Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України здійснити редакційне та техніко-юридичне доопрацювання його тексту. У зв'язку з цим законопроекти № 9156 і № 9156-1 відхилити».

І ще одне. Колеги, я впевнений, що процедура державної реєстрації і оскарження, яку ми запропонували в альтернативному законопроекті, через суди знайде своє рішення. Ми знайдемо можливість безспірно визнавати права і безспірно приймати рішення щодо скасування цих прав через єдину судову гілку влади, через суди України, і тим самим додамо довіри до їх роботи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ігорю Павловичу.

Шановні колеги, будь ласка, запишіться на виступи: два – за, два – проти щодо цього законопроекту.

Железняк Ярослав Іванович, фракція «Голос». Будь ласка.

ЖЕЛЕЗНЯК Я.І. Колеги, давайте вже швидше проголосуємо за всі законопроекти Фріса, тому що людина не заспокоїться.

Ми законопроект підтримуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Задорожній Микола Миколайович, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

ЗАДОРОЖНІЙ М.М., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 162, Сумська область, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Денису Маслову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Денис Вячеславович Маслов. Будь ласка.

МАСЛОВ Д.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Діяльність антирейдерської колегії досить ефективна. Ми зараз спостерігаємо збільшення кількості скарг і можливість рейдерських захоплень. Якщо ми не проголосуємо, 15 травня її діяльність просто зупиниться і будуть невідворотні наслідки. Тому прошу всіх підтримати цей законопроект і проголосувати за.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається народному депутату Кабаченку Володимиру Вікторовичу, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

Власенко Сергій Володимирович. Будь ласка.

ВЛАСЕНКО С.В. Дякую, шановний пане Голово. Шановні колеги, давайте чесно скажемо, що мета цього законопроекту – закрити ту діру, яка з'явиться після 15 травня в роботі так званої антирейдерської комісії Міністерства юстиції України. Я пам'ятаю, як створювалася ця антирейдерська комісія Міністерства юстиції, всі тоді говорили, що це тимчасове явище, що, дійсно, треба передавати ці повноваження судовим органам, не забирати частину цих повноважень і таке інше, і нехай суди регулюють усі ці питання. Ця комісія працює вже декілька років і, як кажуть, немає нічого більш постійного, ніж щось тимчасове.

Проблема насправді не в цьому законопроекті, його, звичайно, треба підтримати, щоб не було зараз можливості у рейдерів у більш легкий спосіб вирішувати свої питання. Але проблема полягає в тому, що станом на сьогодні ми так і не отримали цілісної і комплексної судової реформи. Я хочу нагадати, що завдяки більшості Верховної Ради України чотири роки не працює Вища кваліфікаційна комісія суддів, майже три роки не працювала Вища рада правосуддя, і це призвело до абсолютного відтоку суддівського корпусу. За даними Державної судової адміністрації, із 7 тисяч необхідних суддів у нас на сьогодні близько 3 тисяч вакансій. Тому, звичайно, тоді впихаються якісь тимчасові штучні механізми, які вирішують певні державницькі питання і державні проблеми.

Але якщо ми справжня держава, то повинні зробити все, щоб якнайшвидше, а не через рік після війни, ці функції були передані судовим органам, і суди, як у будь-якій іншій державі, швидко, якісно й професійно розв'язували комерційні спори, зокрема ті, які мають ознаки рейдерства.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Южаніна Ніна Петрівна, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

ЮЖАНИНА Н.П. Шановні колеги, наші юристи також говорять, що після такого довготривалого терміну роботи тимчасової антирейдерської комісії потрібно було б уже вносити базові зміни до законодавства. Це тимчасове явище,

я вважала, ми вже поборили, але, виявляється, комісія продовжує працювати, навіть зараз часто реєстратори допускають таке свавілля, як рейдерство. Тому, щоб комісія не припиняла роботи, треба продовжити термін її дії. Але, до речі, у проекті закону пропонується внести й інші зміни, що стосуються нових викликів і нових реалій, які є на сьогодні. Це, зокрема, застосування санкцій відповідно до Закону «Про санкції». Наявність цього факту має унеможливити проведення державної реєстрації прав, і це має бути перевірено державними реєстраторами.

Тому ми будемо підтримувати прийняття цього законопроекту, але, як говорять наші юристи, треба працювати над базовими змінами, щоб, як казав попередній доповідач, все-таки суди регулювали питання, і ця наша комісія, яка теж не є ідеальною, про яку ми вже багато чули, не була єдиним надсудовим органом, який вирішує спірні питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми завершили обговорення щодо цього питання. Переходимо до прийняття рішення. Прошу народних депутатів підготуватися до голосування.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав» ([№ 9156-д](#)) за основу.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 279.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, ми домовлялися прийняти за основу і в цілому.

Ставлю на голосування пропозицію прийняти проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав» ([№ 9156-д](#)) у цілому з необхідними техніко-юридичними правками.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 280.

Рішення прийнято.

Мотовиловець. Будь ласка.

МОТОВИЛОВЕЦЬ А.В., член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Друзі, я прошу змінити порядок розгляду законопроектів і виключити з порядку денного законопроект [№ 6134](#). Поставте це питання на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, справді, щодо законопроекту № 6134 у нас не було домовленостей на засіданні Погоджувальної ради, і для того щоб його виключити з порядку денного, ми повинні проголосувати.

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію Мотовиловця Андрія Вікторовича про виключення проекту Закону «Про захист прав споживачів» (№ 6134), друге читання, з порядку денного на сьогодні. Прошу голосувати.

«За» – 226.

Рішення прийнято.

Дякую.

Герасимов Артур Володимирович – з процедури. Будь ласка.

ГЕРАСИМОВ А.В. Шановний Руслане Олексійовичу, у мене єдине прохання, щоб усі пропозиції, які озвучуються, йшли за єдиним стандартом, тому що, я вважаю, в цій залі має бути один підхід до кожної дії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Артуре Володимировичу, на відміну від інших ви сьогодні були на засіданні Погоджувальної ради, і саме щодо попереднього законопроекту ми всі разом одностайно домовилися, що якщо питання буде порушено, то ми його виключимо з порядку денного без обговорення. Це було рішення Погоджувальної ради. Я хочу всім про це нагадати. Щодо цього законопроекту в нас такого рішення не було. Саме тому це питання ставилося зараз на голосування в залі. Це просто, щоб усім було зрозуміло.

Дмитро Олександрович Разумков. Теж з процедури? Будь ласка.

РАЗУМКОВ Д.О. Шановний Руслане Олексійовичу, я хотів би звернутися до вас як до Голови Верховної Ради України. Відповідно до якої статті Регламенту є поняття «домовленість» на засіданні Погоджувальної ради? Якщо можна, надайте таку інформацію. Якщо ні, то попередній законопроект так само, як і цей, треба поставити на голосування. Це відповідатиме Регламенту. Якщо зал визначиться – все справедливо, ви зможете зняти його. Якщо ні, зазначте, яка стаття Регламенту дає можливість Голові Верховної Ради самостійно змінювати порядок розгляду питань на пленарному засіданні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дмитре Олександровичу, дякую вам. Я не знаю, може, тому що ви далеко сидите, я перед цим відповів на це питання. Це не моє рішення, а рішення Погоджувальної ради, і це та сама стаття Регламенту, яка регулює, що порядок денний формується Погоджувальною радою. Я думаю, що ви фахова людина, можете спокійно знайти ту статтю.

Ідемо далі, шановні колеги. Наступне питання – проекти законів «Про допоміжні репродуктивні технології» ([№ 6475](#)), «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій» ([№ 6475-1](#)) та «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» ([№ 6475-2](#), [№ 6475-д](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цих законопроектів за скороченою процедурою. Прошу голосувати.

«За» – 216.

Рішення прийнято.

Шановні колеги, заслухаємо доповідачів чи одразу перейдемо до виступів: два – за, два – проти?

Хочуть виступити доповідачі.

Запрошую до слова першого заступника міністра охорони здоров'я України Дуброва Сергія Олександровича, який доповість законопроект № 6475. Будь ласка.

Далі виступатимуть Дануца, Вагнер, і після цього перейдемо до виступів: два – за, два – проти.

ДУБРОВ С.О., *перший заступник міністра охорони здоров'я України*. Вельмишановний Голово, вельмишановні народні депутати! Проект Закону «Про допоміжні репродуктивні технології та заміне материнство», доопрацьований, є комплексним законопроектом та таким, що враховує як реалії військового часу, так і повоєнну відбудову України. Законопроект вперше враховує юридичні питання забезпечення рівного доступу сімейних пар до допоміжних репродуктивних технологій і, що вкрай важливо, чітко розмежовує права, обов'язки стейкхолдерів процесу, унормовує питання донації репродуктивних клітин, закріплює постулати ввезення та вивезення репродуктивних клітин на територію та з території України, тим самим унеможлиблюючи торгівлю репродуктивними клітинами.

Країна давно потребує такого закону. Міністерство охорони здоров'я підтримує проект закону № 6475-д, доопрацьований.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Запрошую до слова народного депутата України Дануцу Олександра Анатолійовича, автора альтернативного законопроекту. Будь ласка.

ДАНУЦА О.А. Дякую. Колеги, максимально скандальний законопроект № 6475-д. Я прошу в жодному випадку його не підтримувати. Сьогодні увага світових ЗМІ прикута до цього законопроекту, зокрема CNN готує великий матеріал, BBC зв'язувалася зі мною, «Times» – з авторами законопроекту і таке інше.

У чому полягає питання? У тому, що я ніколи не бачив, як може проходити законопроект з такими порушеннями Регламенту, на що я вказував, – він то

знімався, то знову вносився. У цього законопроекту немає євроінтеграційної експертизи, а про його євроінтеграційність нам говорили спочатку. Цей законопроект не має висновків ані Міністерства соціальної політики, ані будь-якого іншого дотичного до цього законопроекту комітету, окрім двох комітетів – Комітету з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування і Комітету з питань антикорупційної політики, який прямо вказує на те, що законопроект не відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

До того ж у цьому законопроекті говориться про те, що ми сьогодні позбавляємо права на певну частину допоміжних репродуктивних технологій гетеросексуальні пари, а залишаємо це право для гомосексуальних пар. Ми відкриваємо ринок фіктивних шлюбів і багато чого іншого.

Я не маю нічого проти ЛГБТ-спільноти, це питання не орієнтації, а питання величезних грошей. Тому за проект № 6475-д не можна в жодному випадку голосувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Надаю слово члену Комітету з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування Вагнер Вікторії Олександрівні.

Будь ласка, Вікторіє Олександрівно, 4 хвилини, тому що ви доповідатимете і як автор, і від комітету.

ВАГНЕР В.О., член Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (одномандатний виборчий округ № 183, Херсонська область, політична партія «Слуга народу»). Шановний головуєчий, шановні колеги! Проект Закону «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» (№ 6475-д) доопрацьовано в Комітеті з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування відповідно до вимог частини другої статті 110 Регламенту Верховної Ради України з урахуванням конструктивних положень альтернативних законопроектів.

Законопроект розроблений з огляду на постійне збільшення використання у світі, зокрема в Україні, методів ДРТ як ефективного інструмента лікування безпліддя за відсутності національного законодавчого регулювання. Він передбачає створення окремого першого закону, що регулюватиме правові основи застосування в Україні ДРТ та надання послуг із замінного материнства з наступним внесенням змін до Кримінального кодексу стосовно відповідальності у випадку його порушення.

На відміну від альтернативних доопрацьованих законопроектів враховує вимоги міжнародного права у сфері захисту репродуктивних прав людини, а також захищає права та законні інтереси дитини, народженої в результаті застосування послуг із замінного материнства. Зокрема, для запобігання відмови від дитини та ризикам випадків торгівлі дітьми виписані відповідні запобіжники, які стосуються саме цих моментів.

Прийняття цього законопроекту є також необхідним для відновлення демографічного потенціалу України, який на тлі війни невпинно скорочується. Незважаючи на те, що у 2021 році ми вже мали один із найнижчих у світі показників народжуваності – 1,1 дитини на одну жінку, у 2023 році прогнозується катастрофічне падіння народжуваності – оптимістично на рівні 0,8, коли для відновлення поколінь в Україні необхідно народження однією жінкою не менше трьох дітей, вдумайтеся.

Слід також брати до уваги, що значна кількість жінок з дітьми через війну виїхала за кордон і перспективи їх повернення, з огляду на бойові дії, постійно зменшуються. Але головне – триває жорстока війна, яка щоденно забирає більшість людей, які є людьми репродуктивного віку, а репродуктивний потенціал держави – це фактор національної безпеки України, не менш важливий, ніж оборона країни.

У зв'язку з тим на період воєнного стану та протягом трьох років після його припинення «Прикінцевими та перехідними положеннями» забороняється іноземцям та/або особам без громадянства користуватися послугою із замінного материнства в Україні, а також забороняється вивезення репродуктивних клітин та ембріонів за межі митної території України закладами охорони здоров'я на цей період.

Законопроект підтримано Міністерством охорони здоров'я України, Національною службою здоров'я України, Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Зауваження, пропозиції Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, комітетів, колег ми будемо опрацьовувати до другого читання.

Комітет розглянув законопроект на своєму засіданні 7 квітня 2023 року і рекомендує Верховній Раді України прийняти доопрацьований у комітеті проект Закону України «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінное материнство» (№ 6475-д) за результатами розгляду в першому читанні за основу з урахуванням вимог частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України щодо необхідності внесення змін до інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні.

Прошу підтримати пропозицію комітету і дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми пройшли перший етап – доповіді щодо законопроектів. Тепер переходимо до обговорення. Прошу представників фракцій і груп записатися на виступи: два – за, два – проти.

Степан Іванович Кубів, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

КУБІВ С.І. Пане Голово, прошу слово передати пані Марії Іоновій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Марія Миколаївна Іонова. Будь ласка.

ІОНОВА М.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні колеги, шановний головуючий, шановна президіє! Законопроект № 6475-д, дійсно, важливий, тому що стосується ключової конституційної цінності – збереження генофонду української нації і покликаний врегулювати правові засади у сфері застосування репродуктивних технологій.

Перший доповідач говорив не про свій законопроект, а загалом про такі законопроекти, і насправді було дуже багато лякалок, маніпуляцій і брехні. В умовах війни ми зобов'язані створити правові норми для тих родин, які або втратили, або хочуть мати за допомогою допоміжних репродуктивних технологій дитину. Ми зобов'язані надати їм право це зробити. Більше того, ми даємо рамку регулювання цієї діяльності. Тож хочу зазначити, що даний законопроект містить позитивні норми, але в ньому також є дуже багато заборон. Тому я просила б, щоб ми взяли до уваги зауваження як ГНЕУ, що містяться на десяти сторінках, так і медичної спільноти, і просто доопрацювали разом з ними ті норми, і все-таки не забороняли.

Я на прикладі скажу стосовно військовослужбовців. Проект передбачає обов'язковою умовою застосування наявність генетичного зв'язку майбутньої дитини між чоловіком і жінкою, але, на жаль, таке нововведення позбавить можливості мати дітей жінкам з низьким варіальним резервом. Тобто дружини або чоловіки тих військовослужбовців, які загинули і законсервували сперму, не зможуть це застосувати. Так само скасовуються всі гарантії щодо використання біологічного матеріалу військовослужбовців. Тобто в контексті нашої мети – зробити банк матеріалів і зберегти генофонд – нам важливо зняти деякі заборони.

Тому я просила б усе-таки дуже ретельно доопрацювати...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається народному депутату Лабі Михайлу Михайловичу, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

ЛАБА М.М., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 70, Закарпатська область, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Михайлу Радущькому.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайло Борисович Радущький. Будь ласка.

РАДУЦЬКИЙ М.Б., голова Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Колеги, з приводу того, що законопроект треба буде доопрацьовувати до другого читання, питань немає. Там є деякі речі, які треба доопрацьовувати. Але що

головне в цьому законопроекті, чому його дуже важливо прийняти в Україні? Я думаю, що багато колег, які присутні в залі, читали про спеціальну операцію, проведену Службою безпеки України і спецслужбами європейських країн під кодовою назвою «Іспанець». Це коли продавали українських дітей, народжених сурогатними матерями-українками, я вже не кажу про сплату до бюджету, просто продавали українські ембріони по всьому світу.

Зараз буде друга серія цієї спецоперації, бо клініка, яка потрапила в цю історію, знаходиться у місті Харкові. Але є ще дуже багато клінік у таких містах, як Кропивницький, Київ.

Тому я дуже прошу зараз підтримати цей законопроект і долучитися колегам з усіх фракцій і груп до внесення поправок до нього для доопрацювання до другого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається народному депутату Павленку Юрію Олексійовичу, депутатська група «Платформа за життя та мир».

ПАВЛЕНКО Ю.О. Шановні колеги, попри те, що всі законопроекти визначаються авторами як такі, що захищають права громадян України народити бажану дитину, насправді (і це, власне, підтвердив попередній промовець) насамперед вони зорієнтовані на просування ідеї щодо надання українськими жінками послуг сурогатних матерів іноземцям.

Чи не найбільшою проблемою кожного із запропонованих законопроектів є відсутність правозахисної складової, особливо щодо прав новонародженої дитини. Узагалі можемо говорити, незважаючи на заяви авторів, що права дитини у законопроектах майже не визначені.

Крім того, достатньо сумнівним або недоречним вбачається й уповноваження Міністерства соціальної політики реєструвати іноземців, які бажають скористатися послугами сурогатних матерів. На жаль, Міністерство соціальної політики на сьогодні не справляється навіть з тими функціями, які передбачені чинним законодавством, зокрема щодо реєстрації, взяття на облік дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Лише половину дітей, які сиротіють протягом дня в Україні, Міністерство соціальної політики бачить. Зруйнована база даних дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і багато інших проблем, які, на жаль, Мінсоцполітики породжує своєю злочинною бездіяльністю.

Тому, переконаний, дуже багато є зауважень до цього законопроекту і насамперед щодо захисту, забезпечення прав новонародженої дитини, що необхідно буде в будь-якому випадку або доопрацювати, або внести до другого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми завершили обговорення цього питання. Переходимо до прийняття рішення. Будь ласка, займіть свої місця.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» ([№ 6475-д](#)) за основу з доопрацюванням положень відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 164.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію про направлення цього законопроекту на повторне перше читання. Прошу голосувати.

«За» – 170.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію про направлення законопроекту № 6475-д суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Давайте підтримаємо, нехай суб'єкт доопрацює і, може, ми вийдемо на якийсь збалансований підхід.

Ставлю на голосування цю пропозицію. Прошу голосувати.

«За» – 186.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги, це лише доопрацьований проект. У нас є ще три законопроекти, щодо яких ми повинні прийняти рішення. Тому починаємо все спочатку.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про допоміжні репродуктивні технології» ([№ 6475](#)), автор – Кабінет Міністрів України, за основу. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 116.

Рішення не прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення законопроекту № 6475 на повторне перше читання. Прошу голосувати.

«За» – 142.

Рішення не прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення законопроекту № 6475 суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 144.

Рішення не прийнято.

Наступний проект Закону «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій» ([№ 6475-1](#)). Автор – Дануца, так? (*Шум у залі*). Секунду, зараз я подивлюся, хто автор (*Шум у залі*). Ні, там може бути і не Дануца, секунду.

Перепрошую, автор законопроекту № 6475-1 Дануца? Дануца.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій» (№ 6475-1) авторства народного депутата Дануци за основу. Прошу голосувати.

«За» – 74.

Рішення не прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення проекту на повторне перше читання. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 94.

Рішення не прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення законопроекту № 6475-1 суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Прошу голосувати.

«За» – 105.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги, наступний проект Закону «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» ([№ 6475-2](#)). Автор – Вагнер.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття законопроекту за основу. Прошу голосувати.

«За» – 137.

Рішення не прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію про направлення цього законопроекту на повторне перше читання. Прошу народних депутатів голосувати.

Давайте підтримаємо хоча б один законопроект, врятуємо його.

«За» – 156.

Рішення не прийнято.

І завершальне голосування щодо цієї плеяди законопроектів.

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію про повернення законопроекту № 6475-2 суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Прошу голосувати.

«За» – 154.

Рішення не прийнято.

Усі законопроекти вважаються відхиленими.

Ідемо далі. Наступний проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань» ([№ 8313](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього законопроекту за скороченою процедурою. Прошу голосувати.

«За» – 169.

Рішення прийнято.

Галино Миколаївно, будете доповідати чи відразу перейдемо до виступів: два – за, два – проти. Прошу записатися на виступи.

Слово надається Куницькому Олександру Олеговичу, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

КУНИЦЬКИЙ О.О., член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (одномандатний виборчий округ № 169, Харківська область, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Галині Третяковій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Галина Миколаївна Третякова. Будь ласка.

ТРЕТЬЯКОВА Г.М., голова Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Дякую. Шановні колеги! Цей законопроект є результатом великої узагальненої роботи Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів щодо більше ніж 15 законопроектів, які подавалися з приводу відпусток. Нагадаю народним депутатам, що за нашу каденцію ми прийняли щодо відпусток лише один законопроект, який стосувався батьківства і материнства, надаючи можливість батькам так само отримувати відпустку.

Цей законопроект охоплює багато різноманітних видів відпусток. Водночас найголовнішим є те, що ми розглядаємо також двомісячну відпустку для військових, які демобілізуються з військової служби. Причому ви знаєте, що зараз у Кабінеті Міністрів розглядається стратегія щодо створення патронатної служби, яка під час двомісячної відпустки надаватиме координацію з усіма державними органами, де військовому потрібно буде отримувати ту чи іншу адміністративну послугу.

Прохання підтримати його і доопрацювати разом з комітетом до другого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Галино Миколаївно.
Степан Іванович Кубів. Будь ласка.

КУБІВ С.І. Шановний пане Голово, прошу передати слово пану Олексію Гончаренку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Олексійович Гончаренко. Будь ласка.

ГОНЧАРЕНКО О.О. «Європейська солідарність». Шановні друзі, це дуже важливий законопроект, нам обов'язково треба вирішувати питання відпусток. У ньому є проблемні питання, які треба буде виправити до другого читання.

Насамперед це стосується творчих відпусток, тому що проектом передбачається взагалі виключення цієї норми із законодавства. Це, безумовно, неправильно, творчі відпустки потрібні, і це треба буде виправляти.

У законопроекті є дуже важлива норма щодо відпустки тривалістю 60 днів у зв'язку з демобілізацією. І я закликаю зал під час підготовки до другого читання обов'язково доповнити цей законопроект нормою щодо збільшення відпусток нашим військовослужбовцям.

Відповідний законопроект мого авторства лежить у Верховній Раді і не розглядається. Це неправильно, тому що сьогодні наші військові виснажені, їм потрібна ця підтримка. Єдине, що вони мають зараз, це 10 днів і ще додатково 10 днів за сімейними обставинами. Далеко не кожен командир дає відпустку за сімейними обставинами. Тож цих 10 днів абсолютно недостатньо.

Уявіть собі, ви цілий рік в окопі, в багні, в крові, під таким психологічним тиском, і все, що ви маєте, це нещасні 10 днів. Будь-яка людина, яку роботу вона не виконувала б сьогодні в нашій державі, має більше, а ті, які виконують головну роботу нашої держави, мають усього 10 днів. Тому обов'язково треба збільшити хоча б до 30 днів. Може, розглянемо й більше, але мінімум 30, ну, і звичайно, плюс ті самі 10 днів за сімейними обставинами.

Тож, друзі, я пропоную підтримати зараз законопроект у першому читанні, доопрацювати його, захистивши інтереси військовослужбовців, і приймати.

Слава Збройним Силам України!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Власенку Сергію Володимировичу, фракція «Батьківщина».

Цимбалюк Михайло Михайлович. Будь ласка.

ЦИМБАЛЮК М.М. «Батьківщина». Шановний пане Голово, шановна президіє, шановні народні депутати, насамперед хочу подякувати голові Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, керівництву парламенту і лідерам фракцій і груп за те, що цей законопроект нарешті потрапив до порядку денного. Він народжувався в муках у комітеті, але в ньому зафіксовано багато норм, які регулюють надання відпусток на сьогодні, бо деякі норми були застарілі, зокрема щодо надання відпусток під час воєнного стану.

Як уже говорили колеги, які виступали до мене, найважливіша норма в цьому проекті – надання 60 днів на відпочинок всім демобілізованим із Збройних Сил України та інших військових формувань, що називаються силами оборони, і (увага!) з виплатою грошового забезпечення з державного бюджету, а не з бюджету тих структур, з яких вони звільняються.

Я також погоджуюся, що є норми, які слід удосконалювати, і хотів би, щоб до другого читання в комітеті була створена робоча група, до роботи якої ми запрошуємо всіх бажаючих народних депутатів, а також їхніх помічників, фахівців, профспілки, роботодавців, які є і розуміються на цій темі.

На прийняття цього законопроекту очікують не десятки, а мільйони українців, яких стосується те, як на сьогодні, у тому числі під час воєнного стану, надається соціальна обов'язкова відпустка.

Дякую за позицію. Я впевнений, що ми спільними зусиллями відстоїмо інтереси і тих людей, які сьогодні служать, і тих, які працюють. Голосуймо в першому читанні за.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми обговорили цей законопроект. Переходимо до прийняття рішення. Прошу народних депутатів зайняти свої місця.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань» ([№ 8313](#)) за основу з доопрацюванням положень відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 233.

Рішення прийнято.

Дякую.

Шановні колеги, у принципі, час, який ми сьогодні відводили для розгляду питань порядку денного, вичерпаний. Але Олександр Сергійович має ще оголосити запити.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, для оголошення на пленарному засіданні Верховної Ради України внесено 24 депутатські запити, із них: два – до Президента України, шість – до Кабінету Міністрів України, 16 – до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Отже, надійшли такі запити до Президента України.

Сергія Рудика – до Президента України щодо необхідності невідкладного підписання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення засад організації та ведення руху опору».

Відповідно до пункту 34 статті 85 Конституції України та статті 225 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про попередню підтримку депутатського запиту до Президента України. Потрібно 150 голосів. Прошу голосувати.

«За» – 220.

Рішення прийнято.

Запит підтримано.

Відповідно до пункту 34 статті 85 Конституції України та статті 225 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про направлення депутатського запиту до Президента України. Прошу голосувати.

«За» – 213.

Рішення не прийнято.

Запит не буде направлено до Президента України.

Групи народних депутатів (Забуранна, Пушкаренко та інші, усього 33 народні депутати) – до Президента України про присвоєння Володимиру Примаченку звання Герой України (посмертно).

Відповідно до пункту 34 статті 85 Конституції України та статті 225 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про попередню підтримку депутатського запиту до Президента України. Прошу голосувати.

«За» – 236.

Рішення прийнято.

Запит підтримано.

Відповідно до пункту 34 статті 85 Конституції України та статті 225 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про направлення депутатського запиту до Президента України. Прошу голосувати.

«За» – 238.

Рішення прийнято.

Запит направляється до Президента України.

Більше запитів, які потребують голосування, немає. Тому під акомпанемент вашого виходу із залу зачитаю запити до органів влади, Кабінету Міністрів України.

Олександра Горобця – до Ірпінського міського голови щодо надання інформації стосовно використання бюджетних коштів Ірпінською міською радою, а також стосовно отримання й використання благодійної та гуманітарної допомоги, спрямованої на потреби Ірпінської міської ради.

Олександра Горобця – до начальника Гостомельської селищної військової адміністрації Бучанського району Київської області щодо надання інформації стосовно використання бюджетних коштів Гостомельською селищною військовою адміністрацією, а також стосовно отримання, використання благодійної та гуманітарної допомоги, спрямованої на потреби Гостомельської селищної військової адміністрації.

Петра Павловського – до Прем'єр-міністра України щодо вжиття невідкладних заходів з метою затвердження та реєстрації методики визначення шкоди та обсягу завданих збитків за напрямом «втрати житлового фонду та об'єктів благоустрою».

Антон Яценка – до Черкаського міського голови щодо надання інформації та копій документів стосовно розміру заробітної плати, надбавок, доплат, премій, матеріальної допомоги та інших виплат, нарахованих секретарю Черкаської міської ради Тренкіну Юрію Васильовичу протягом 2022-2023 років.

Антон Яценка – до Черкаського міського голови щодо надання інформації та копій документів стосовно земельної ділянки, розташованої за адресою: бульвар Шевченка, 49, місто Черкаси, Черкаський район, Черкаська область.

Групи народних депутатів (Разумков, Дмитрієва та інші, усього 12 народних депутатів) – до Прем'єр-міністра України, міністра фінансів України щодо запланованості у Державному бюджеті України на 2023 рік видатків на проведення виплат заробітних плат, премій, винагород, фінансових заохочень та інших виплат військовослужбовцям й усім особам, дотичним до сил безпеки та оборони України.

Петра Павловського – до Харківського міського голови щодо надання інформації про кількість багатоквартирних будинків, управління якими здійснюється комунальними підприємствами міста Харкова, що потребують ремонту дахів.

Олександра Копиленка – до тимчасово виконуючого обов'язки голови Державної інспекції архітектури та містобудування України щодо вжиття заходів з виконання рішення Верховного Суду від 24 червня 2021 року у справі № 640/207424/20 про введення в експлуатацію будинку по вулиці Нижній Вал, 27-29 у місті Києві.

Петра Павловського – до Прем'єр-міністра України щодо вжитих заходів з метою підвищення доступності, якості медичного обслуговування у сільській місцевості та запроваджених додаткових соціальних гарантій медичним і фармацевтичним працівникам.

Антон Яценка – до голови Паланської сільської ради Уманського району Черкаської області щодо надання інформації про порядок компенсації витрат власникам за майно, яке зазнало пошкоджень внаслідок військової агресії Російської Федерації на території Паланської сільської об'єднаної територіальної громади.

Групи народних депутатів (Мельник, Касай, Кабанов) – до голови Державної казначейської служби України щодо інформування про обсяги видатків, здійснених Кирилівською селищною радою Запорізької області.

Групи народних депутатів (Мельник, Касай, Кабанов) – до начальника Токмацької міської військової адміністрації Пологівського району Запорізької області щодо надання інформації про використання коштів освітньої субвенції з державного бюджету Токмацькою об'єднаною територіальною громадою.

Групи народних депутатів (Мельник, Касай, Кабанов) – до начальника Токмацької міської військової адміністрації Пологівського району Запорізької області щодо інформування про кількість працівників та посадових осіб у Токмацькій міській військовій адміністрації Запорізької області.

Групи народних депутатів (Мельник, Касай, Кабанов) – до начальника Токмацької міської військової адміністрації Пологівського району Запорізької області щодо інформування про публічні закупівлі, здійснені Токмацькою міською військовою адміністрацією Запорізької області.

Групи народних депутатів (Мельник, Касай, Кабанов) – до голови Державної казначейської служби України щодо інформування про обсяги видатків, здійснених Токмацькою міською військовою адміністрацією Запорізької області.

Групи народних депутатів (Качура, Задорожній та інші, усього сім народних депутатів) – до Прем'єр-міністра України щодо побудови, капітального ремонту, реконструкції укріплень у закладах освіти Сумської області.

Антон Яценка – до Уманського міського голови щодо надання інформації та копій документів стосовно розпорядження бюджетними коштами управлінням освіти та гуманітарної політики Уманської міської ради.

Петра Павловського – до Прем'єр-міністра України щодо результатів боротьби з корупцією в органах Державної митної служби України.

Петра Павловського – до Харківського міського голови щодо надання інформації про розміщення реклами в місті Харкові.

Антон Яценка – до Уманського міського голови щодо надання інформації та копій документів стосовно виданих Управлінням містобудування, землевпорядкування, комунального майна та будівельного контролю Уманської міської ради громадянам дозволів на встановлення стаціонарних тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності на території Уманської міської територіальної громади Черкаської області за період з 24 лютого 2022 року по сьогодні.

Антон Яценка – до Уманського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки щодо надання інформації стосовно військово-визволеваних громадян України.

Оголошення запитів завершено. Дякую.

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Сергійовичу.

КОРНІЄНКО О.С., *Перший заступник Голови Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* А оголошення про створення міжфракційного депутатського об'єднання?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, ще є оголошення про створення міжфракційного депутатського об'єднання. Будь ласка.

КОРНІЄНКО О.С. Сьогодні день рясний на створення міжфракційних депутатських об'єднань, створено ще одне.

Відповідно до статті 60¹ Регламенту Верховної Ради України повідомляю про створення у Верховній Раді України дев'ятого скликання міжфракційного депутатського об'єднання «Мажоритарники за розвиток громад». Головою цього

об'єднання обрано народного депутата України Костюка Дмитра Сергійовича.
Бажаємо плідної роботи на благо громад.

Руслане Олексійовичу, будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні народні депутати, розгляд питань порядку денного на сьогодні завершено. Дякую всім за плідну роботу. Зараз я оголошую перерву в нашому пленарному засіданні. Про час і місце його продовження вам буде повідомлено завчасно. Нагадую про необхідність непоширення інформації щодо його початку.

Разом до повної перемоги! Слава Україні!